

פענוח הצופן התרבותי

מורשת
מקומית

מוזאון

קהילה

תוכנית לימודים ייחודית למגמת ארכיאולוגיה
ומדעים בהיקף של 5 יחידות לימוד
המוזיאון לתרבות הפלישתים ע"ש קורין ממן

תוכן עניינים

1	רקע
2	סיבות והנמקות לפיתוח התכנית וייחודיות התכנית מול תכניות קיימות
2	ייחודיות התוכנית
4	היקף השעות ומספר יחידות הלימוד בתכנית
4	כותבי התכנית ושותפיה
5	התלמיד וצרכיו
6	צוות ההוראה
7	החברה וצרכיה
8	התפיסה הרעיונית של התכנית
9	מטרות התכנית
10	סביבת הלימודים הייחודית בשירות דרכי ההוראה הלמידה וההערכה
11	דרכי הערכה
16	מפרט התכנים
19-31	שנה א'
32-38	שנה ב'
39-40	שנה ג'
41	ביבליוגרפיה כללית

'פענוח הצופן התרבותי'

ארכיאולוגיה ומדעים מחקר בינתחומי

תכנית ייחודית בארכיאולוגיה בהיקף של 5 יח"ל

לתלמידי תיכון באשדוד- תכנית על אזורית

הלימודים יתקיימו במוזאון לתרבות הפלשתים ע"ש קורין ממן, אשדוד

ובביה"ס מקיף ג' אשדוד

רקע

המוזאון לתרבות הפלשתים ע"ש קורין ממן מציג לקהל תרבות מקומית קדומה ותרבויות מקומיות עכשוויות. סיפורה של התרבות הפלשתית, השזור בקורותיו של ישראל הקדום, מובא באמצעות תצוגת קבע ייחודית המשלבת ממצא ארכיאולוגי מקורי עם אמצעים דיגיטליים ומציגה מחקר עדכני המעוגן בחסות אקדמית של אוניברסיטת בר אילן. בחלל התערוכות המתחלפות מוצגות תערוכות העוסקות בנושאי תרבויות ואתנוגרפיה מקומיים מודרניים, תוך שילוב ממצאים ארכיאולוגיים עם מוצגים מתרבויות ההווה. לדוגמא; התערוכה המתחלפת האחרונה, 'חולות הזמן', עסקה ביחסי עבר ועתיד בעיר אשדוד, לרגל חגיגות ה-60 לעיר. חצרות המוזאון, "הפכו" ליחצרות פלשת' ויעסקו בשחזור מלאכות קדומות, טכנולוגיות קדומות וקולינריה קדומה (תכנית פיתוח עתידית).

המוזאון רואה עצמו כמגשר החינוכי בין העיר לבין אתריה ההיסטוריים ופועל להטמעת ערכי המחויבות למורשת המקומית בקרב הקהילה. בית ספר התיכון מקיף ג' השוכן בסמיכות למוזאון הינו בית ספר שש שנתי מכיתה ז' עד י"ב ובעל מסורת של עשייה לימודית וחינוכית. בבסיס חזון בית הספר עומדים עידוד האוטונומיה והסקרנות האינטלקטואלית בקרב תלמידי בית-הספר ומוריו, וטיפול אקלים חינוכי מיטבי בקרב התלמידים, המעודד ויוצר מוטיבציה לפעולה למען הקהילה מתוך תחושת ערבות ואחריות חברתית.

המגמה הייחודית ללימודי ארכיאולוגיה ומדעים מזמנת לתלמידי בית הספר, בראש ובראשונה, קשר בלתי אמצעי עם הזהות המקומית והקהילה המקומית, שיביא לתחושת גאווה ומחויבות לשימור והנחלת מורשת עירם לדורות הבאים. אופייה הבינתחומי של התכנית מאפשר שיתוף פעולה עם מסלולי הלימוד השונים המוצעים בחטיבה העליונה לצרכי העשרה בנושאים בינתחומיים המשיקים לתכנית הלימודים, כגון; כימיה, ביולוגיה, יישומי מחשב, תיירות, תנ"ך, גאוגרפיה, תאטרון וספרות. לתכנית, תרומה משמעותית להצמחת קהילת מורים לומדת היוצרת שיח עמיתים. בבית הספר מתקיימת תכנית העשרה בנושא ארכיאולוגיה ומדעים לתלמידי כיתות ז' בהנחיית צוות המוזאון

לתרבות הפלשתים ומומחים מתחומים שונים במחקר הארכיאולוגי, במטרה ליצור עתודת מתעניינים למגמת ארכיאולוגיה ומדעים.

סיבות והנמקות לפיתוח התכנית וייחודיות התכנית מול תכניות קיימות

המוזאון לתרבות הפלשתים יושב בעיר אשדוד המודרנית, עיר ים-תיכונית המורכבת מקהילות רבות ומגוונות המנהלות ביניהן רב-שיח מתמשך על דמותה של העיר. רבים מבני אשדוד הם מהגרים או בני מהגרים והים והנמל הם סמלים של מסחר והגירה, שהיוו את תשתית הקיום של העיר אשדוד מאז שנוסדה לראשונה בעת העתיקה. בתחום השיפוט של אשדוד מצויים כמה אתרים ארכיאולוגיים חשובים, המוכרים היטב לקהילת החוקרים: תל אשדוד, אשדוד-ים והמצודה שלצדה, גבעת יונה, תל מור ועוד כמה אתרים קטנים. אתרים ארכיאולוגיים אלה בעלי פוטנציאל חינוכי וקהילתי ממדרגה ראשונה.

פיתוח התוכנית יאפשר למנף את החזון החינוכי של המוזיאון להנחלת המחויבות לשימור אתרי, המורשת התרבותית, לא רק לילדים ותלמידי בתי הספר יסודי וחטיבת הביניים המגיעים להדרכות במוזיאון, אלא גם לאוכלוסייה בוגרת יותר של תלמידי תיכון, במטרה להגיע גם למעגלים נרחבים יותר בקרב הקהילה.

ייחודיות התוכנית

ייחודיות התוכנית מתבטאת בשלושה אופנים עיקריים, סביבת הלימודים המגוונת בה משולבים המוזיאון, בית הספר, האקדמיה והשטח; החשיפה להיבטים המגוונים והבינתחומיים במחקר של המורשת התרבותית הארכיאולוגית, ודרכי ההערכה המותאמות לאופי ותחום המחקר של התלמיד.

סביבת הלימוד

התצוגה הארכיאולוגית במוזיאון הינה פרי של עבודה מחקרית ואנו מאמינים כי מפגש בלתי אמצעי של התלמיד עם אותו פרויקט מחקרי, תחת הדרכה של מורים מומחים, מושך את הלומד קדימה ומעודד השקעה בפרויקט מחקרי משלו (King 1996).

בהמשך ללמידה במרחב המוזיאלי, המציג תוצאות של מחקר ארכיאולוגי, התלמידים יהיו שותפים בחפירות הארכיאולוגיות באתר 'אשדוד-ים' לאורך כל שלוש שנות הלימוד (חובת השתתפות בעונת החפירות לתקופה של שבוע מינימום בכל שנה), המנוהלות על ידי ד"ר אלכסנדר פאנטאלקין מהחוג לארכיאולוגיה והמזרח הקדום באוניברסיטת תל אביב. התלמידים יזכו להדרכה באתר ארכיאולוגי "חי ונושם" ויהיו שותפים בכל שלבי החפירה, החל מהחפירה עצמה, תיעוד, עיבוד ניתוח ופרסום

THE CORINNE MAMANE

המוזאון

לתרבות

הפלשתים

ע"ש קורין ממן

תוצאות. האתר הארכיאולוגי יהווה שדה מחקר אידיאלי בו יוכלו התלמידים ליישם הלכה למעשה את הנלמד בשיעורים וכן ללמוד דברים חדשים מתוך עשייה.

המחקר הארכיאולוגי התפתח מהרפתקנות, איסוף אוצרות והוכחת התנ"ך, למה שהוא היום- מחקר בינתחומי החובק דיסציפלינות שונות ומגוונות, ועל מנת להשלים את תמונת העבר החסרה העולה מתוך האתר הארכיאולוגי, מסתייע הארכיאולוג בחוקרים מתחומים שונים ביניהם כימיה, מדעי המחשב, תולדות האמנות, אדריכלות, ביולוגיה, בלשנות ועוד, ולכולם יש תרומה בעלת ערך.

במסגרת לימודי המגמה ייחשפו התלמידים לשיטות מחקר בדיסציפלינות השונות וילמדו על חשיבותן ותרומתן למחקר הארכיאולוגי, יעברו סדנאות מעשיות, יבצעו מחקרים ויציגו את פרי מחקרם, כאשר הדגש בתכנית הוא עבודה בהנחיית מומחים ובליווי מוסדות מובילים, כגון מכון קימל לארכיאולוגיה מדעית במכון ויצמן למדע וכן המעבדה הארכיאולוגית באוניברסיטת בר-אילן. צוות מעבדה זו יעבוד עם תלמידי המגמה להקמת והפעלת מעבדה ארכיאולוגית מקומית באשדוד ואתר החפירות אשדוד-ים ישמש כאתר הבית לתלמידי המגמה בליווי ותמיכה של המכון לארכיאולוגיה באוניברסיטת תל אביב, המובילה את החפירות באתר.

היכולות הדיגיטליות המצויות כיום מאפשרות לנו לנתח ולבחון את החומר הארכיאולוגי באופנים שלא התאפשרו עד לשנים האחרונות. התלמידים במגמה יתוודעו למגוון רחב של כלים דיגיטליים כגון פוטוגרמטריה¹, ארכאולוגית חלל², רדאר חודר קרקע³, ושחזורים תלת ממדיים ו בנוסף להיכרות עם שיטות המחקר ידונו גם היבטים של אתיקה בהצגת המחשות, שחזורים והדמיות.

תחום מרכזי ורחב נוסף הוא ארכיאולוגיה ניסיונית, תחום בו משוחזרות טכנולוגיות קדומות על מנת להעמיק את הבנתנו לגבי העולם העתיק- תהליכי חשיבה, מורכבות חברתית והצבת תיאוריות במבחן המציאות, וכן יוצרים הכרות טובה יותר עם הממצא החומרי. בתחום זה משולבות מיומנויות מתחומי ההנדסה והאומנות ותלמידי המגמה יתנסו ויבחנו טכנולוגיות מתקופות שונות, כולל סיתות אבן, טכנולוגיות מטלורגיה, טכנולוגיות בניה, תעשיית הזכוכית ועוד.

הצגת תוצאות המחקר הוא חלק בעל חשיבות רבה בכל תחום מחקרי, שכן באופן זה, בין השאר, יוצרים דיאלוג בין חוקרים ומקדמים את התפתחות המחקר. בארכיאולוגיה תוצאות המחקר מובאות בדרך כלל לקהל מצומצם ובמדיום המוכר של טקסט על גבי נייר, או לכל היותר טקסט על גבי צג מחשב. במגמה זו נעודד הצגת תוצאות מחקר פרטני ופרויקטים קבוצתיים באופנים מגוונים, למשל,

¹ טכניקת צילום המאפשרת תיעוד תלת ממדי של אובייקט או פני שטח ע"י ניתוח פרמטרים מתמונות.

² חשיפת אתרים ארכיאולוגיים באמצעות ניתוח ועיבוד תצלומי לוויין.

³ מערכת גאו פסיקלית המשתמשת במכ"ם למיפוי שכבות תת-קרקעיות. המכ"ם קולט החזרי גלים אלקטרומגנטיים מהשכבות התת-קרקעיות ויוצר תמונת קרקע דו ממדית או תלת ממדית.

תלמיד שיעסוק בשחזור תלת ממדי יוכל להציג את מחקריו באופן דיגיטלי אינטראקטיבי, צוות שיבחר פרויקט שיעסוק בנושא חתך יוכל להציג את מחקריו בתערוכה (פיסית, וירטואלית, או שילוב של השניים). באופן זה יוכל כל תלמיד למצוא את הדרך הנכונה בשבילו לתווך את פרי מחקריו.

תלמידי המגמה ילמדו מתחילת דרכם בגישה הוליסטית המשלבת את דרכי החשיבה, המחקר והכלים המדעיים מתחומי הארכיאולוגיה ומדעי הטבע עם למידה מעשית בשטח ובמעבדות. דבר זה יבטיח יכולת וראייה רב-תחומית אמיתית במחקריהם לעתיד.

היקף השעות ומספר יחידות הלימוד בתכנית

היקף: 5 יחידות לימוד. התלמידים ילמדו בסך הכל 450 שעות מחולקות לשלוש שנות לימוד, כיתות י"ב. השעות כוללות את כל סוגי השיעורים והפעילויות שהתלמידים חווים במסגרת התכנית. התכנים שילמדו בשנה א' מהווים בסיס לאלו שילמדו בשנה ב', כאשר שילובם יהווה בסיס איתן שעליו יושתת המחקר בשנה השלישית. אי לכך, יוקדש מספר שעות לימוד זהה לכל שנה.

חלוקת השעות ויחידות לימוד לפי שנים:

כיתה י' - 150 שעות – 2 יח"ל

כיתה י"א - 150 שעות – 2 יח"ל

כיתה י"ב - 150 שעות – 1 יח"ל

כותבי התכנית ושותפיה

חנה קלדרון- רכזת חינוך והדרכה במוזאון לתרבות הפלשתים. בעלת תואר שני MA בארכיאולוגיה מאוניברסיטת תל אביב, תואר ראשון בתולדות האמנות ובארכיאולוגיה קלאסית מאוניברסיטת תל אביב ותעודת הוראה מאוניברסיטת תל אביב.

יערה אילן- מחלקת חינוך המוזאון לתרבות הפלשתים. עיצוב אינטראקטיבי לארכיאולוגיה ולמורשת תרבותית. בעלת תואר שני MA בארכיאולוגיה מאוניברסיטת בן גוריון בנגב, התמחות ביישומי מחשב בארכיאולוגיה באוניברסיטת קליפורניה (UCLA).

חוקרים מומחים: ד"ר עדי אליהו - מיקרוארכיאולוגיה, מר רון קהתי- ארכאוזואולוגיה, ד"ר דפנה לנגוט- ארכאובוטניקה, מר אלי כהן-ששון – יחסי אדם סביבה בארכיאולוגיה.

ד"ר אלכסנדר פאנטאלקלין- המחלקה ללימודי ארכיאולוגיה ותרבויות המזרח הקדום אוניברסיטת תל אביב. מנהל החפירות באתר אשדוד-ים. תחומי התמחות – ארכיאולוגיה מקראית, תקופת הברזל, ארכיאולוגיה אגאית.

THE CORINNE MAMANE
המוזאון
לתרבות
הפלשתים
CULTURE
ע"ש קורין ממן

ד"ר עמית דגן – ארכאולוג. חופר את העיר התחתית של גת המקראית/ תל צפית מטעם המכון הארכיאולוגי של אוניברסיטת בר-אילן ומנהל את המעבדה לארכיאולוגיה של חפירות תל צפית בראשות פרופ' אהרן מאיר

נעמי אדר הופמן- משנה למנכ"ל החברה העירונית לתרבות הפנאי אשדוד, מנהלת מוזיאוני אשדוד ומוסדות האמנות. MA במנהיגות ציבורית ופוליטית, אוניברסיטת תל אביב. בעלת תואר ראשון Bsc בפסיכולוגיה, והכשרה מקצועית באימון ליצירתיות מטעם Creativity Coaching Association בארה"ב.

גילה שמעוני – מנהלת בית ספר התיכון מקיף ג'. בעלת תואר שני MA במנהל חינוכי, מכללת אחוה. בעלת תואר ראשון בחינוך, אוניברסיטת בר אילן.

התלמיד וצרכיו

התלמיד וצרכיו הם נקודת המוצא של המעשה החינוכי. להלן השיקולים הקשורים לצורכי הלומדים שאותם שואפת התכנית לספק ולפתח:

1. כל תלמיד הוא אדם ייחודי ובעל צרכים ייחודיים. מתפקידנו להכירו ולתת מענה לצרכיו השונים. כאמור, המחקר הארכיאולוגי הוא מחקר בינתחומי החובק דיסציפלינות שונות ומגוונות. במסגרת לימודי המגמה ייחשפו התלמידים לשיטות מחקר בדיסציפלינות השונות וילמדו על חשיבותן ותרומתן למחקר הארכיאולוגי, יעברו סדנאות מעשיות, יבצעו מחקרים ויציגו את פרי מחקרם. כל תלמיד ייבחר לבסס את מחקרו על דיסציפלינה זו או אחרת, על פי נטיית ליבו.
2. לכל תלמיד הזכות לפעול כאישיות אוטונומית מתוך מודעות אישית וחברתית ולתרום ליצירת חברה טובה והוגנת יותר. מתפקידנו לטפח תנאים המזמנים עשייה חברתית, מעורבות ואחריות אישית למען הכלל. כאמור, המחקר האישי של כל תלמיד, יתקיים בשיתוף פעולה עם אנשי מקצוע מן המוסדות האקדמיים. פרי המחקר האישי יהווה תרומה למחקר הארכיאולוגי המקומי, הארצי ובכלל.
3. לכל תלמיד הזכות לרכוש השכלה רחבה בנושא עם ישראל ומורשתו. מתפקידנו ליצור הזדמנויות להרחבת אופקים ולהיכרות חווייתית עם מורשת התרבות היהודית והישראלית. המחקר הארכיאולוגי שעיקרו בחפירה הארכיאולוגית מזמן לתלמידים מפגש בלתי אמצעי עם חיי היומיום של הישויות שאנו ההמשך שלהם. התכנית מזמנת לתלמידים חפירה

ארכיאולוגית לימודית באתר 'אשדוד-ים', החושפת את המורשת היישובית של עירם, מורשת שהם עצמם ההמשך שלה.

4. לכל תלמיד הזכות לרכוש השכלה רחבה וידע עולם עשיר, על מנת להיות חלק מהתרבות האנושית. מתפקידנו ליצור הזדמנויות להרחבת אופקים ולהיכרות עם טכנולוגיות המאה ה-21. התכנית מזמנת לתלמידים חשיפה לתחומי המדעים ולטכנולוגיות החדישות במחקר הארכיאולוגי העכשווי.

5. המוזאון ובית הספר הינם חלק ממכלול של מעגלים קהילתיים: משפחות התלמידים, המעגל היישובי, המחוזי והארצי. מתפקידנו לטפח את הזיקות בין המעגלים השונים, ובינם לבית הספר. התכנית בנויה כמעגל רחב המכיל מספר מעגלים, על פי הסדר הבא: המוזאון ובית הספר, האתרים הארכיאולוגיים בעיר, מוסדות המחקר הארציים, כאשר התלמיד נמצא במרכז.

צוות ההוראה

שנה א' ושנה ג' – כותבות התוכנית:

❖ חווה קלדרון – רכזת חינוך והדרכה במוזיאון לתרבות הפלשתים; תואר מוסמך (MA) בארכיאולוגיה, אוניברסיטת תל-אביב; תואר בוגר (BA) בתולדות האמנות ובארכיאולוגיה קלאסית, אוניברסיטת תל-אביב; תעודת הוראה, אוניברסיטת תל-אביב.

❖ יערה אילן – מעצבת אינטראקטיב לארכיאולוגיה ולמורשת תרבותית; תואר מוסמך (MA) בארכיאולוגיה, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב; התמחות ביישומי מחשב, אוניברסיטת קליפורניה, לוס אנג'לס.

שנה ב' – רכזי תחום:

❖ מיקרוארכיאולוגיה – ד"ר עדי אליהו. בעלת תואר שלישי בפקולטה לכימיה במכון ויצמן למדע רחובות. מדענית חוקרת במכון לארכיאולוגיה באוניברסיטת בר אילן ומרצה במגמת השימור בחוג לארכיאולוגיה באוניברסיטת חיפה. מתמחה בחומרים פירוטכנולוגיים כגון מתכות, זכוכית, וקרמיקה, ובשחזור תהליכי הפקה, ייצור ועיבוד. עוסקת במחקר מקורות חומרי הגלם ודרכי מסחר ובפיתוח שיטות כימיות ואנליטיות ליישום בחפירות ארכיאולוגיות.

❖ ארכיאוזואולוגיה – רון קהתי.

THE CORINNE MAMANE

המוזאון לתרבות

הפלשתיים

CULTURE

ע"ש קורין ממן

❖ ארכיאובוטניקה – ד"ר דפנה לנגוט. ראש המעבדה לארכיאובוטניקה וחקר הסובב הקדום. אוצרת אוספים מיקרו ומקרו בוטאניים (עצים, פחמים, גרגרי אבקה) במוזאון הטבע ע"ש שטיינהרדט, אוניברסיטת תל אביב.

❖ יחסי אדם-סביבה בארכיאולוגיה – מר אלי כהן-ששון. מרצה במחלקה למקרא, ארכיאולוגיה והמזרח הקדום באוניברסיטת בן-גוריון בנגב. בעל תואר ראשון בארכיאולוגיה (BA) מהמחלקה למקרא, ארכיאולוגיה והמזרח הקדום, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב.

❖ אנתרופולוגיה פיזית – קים לגזיאל. בעלת תואר מוסמך (MSc) באנתרופולוגיה פיזית מ-University College London; בעלת תואר ראשון (BA) בארכיאולוגיה מהמחלקה למקרא, ארכיאולוגיה והמזרח הקדום, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב.

❖ שימור חומרים – טלי אולך, משמרת מוסמכת, בוגרת תואר שני (MA) בשימור מורשת התרבות החומרית, ארכאולוגית ומורת דרך. עובדת משנת 2010 באתרים ארכאולוגיים והיסטוריים לשימור בתחומי שימור אבן, טיח וציורי קיר, מנהלת פרויקטים TLV. בעלת תואר ראשון בארכיאולוגיה (BA) מהמחלקה למקרא, ארכיאולוגיה והמזרח הקדום, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב.

❖ דיגיטל וארכיאולוגיה - רועי אלבג, אדריכל וארכיאולוג, עוסק בניתוח ושחזור אדריכלי ארכיאולוגי. בעל תואר ראשון באדריכלות (BA) מבצלאל, אקדמיה לאמנות ועיצוב; בעל תואר ראשון בארכיאולוגיה (BA) מהמחלקה למקרא, ארכיאולוגיה והמזרח הקדום, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב.

מורים מקהילת בית הספר מקיף ג' יהוו שותפים רציפים לאורך שלוש השנים בנושאים בינתחומיים רלוונטיים, כגון: כימיה- מיכל קאופמן; ביולוגיה- מארק יופה; גאוגרפיה- רונית שדה אור; תיאטרון- מאי שביט; ספרות – אסנת גיל.

החברה וצרכיה

"על המדיניות הנוגעת לשימור המורשת הארכיאולוגית להוות חלק אינטגרלי מהמדיניות הנוגעת לשימוש, פיתוח ותכנון מקרקעין כמו גם מדיניות בנושאים תרבותיים, סביבתיים וחינוכיים. יש להקפיד על בחינתה המתמדת על מנת לשמרה עדכנית בהתאם לרוח התקופה. יצירת שמורות ארכיאולוגיות צריכה אף היא להוות חלק מאותה מדיניות... השתתפות פעילה על-ידי הציבור הרחב צריכה להיות חלק ממדיניות ההגנה על המורשת הארכיאולוגית. דבר זה הינו חיוני ביותר במקום בו מעורבת מורשתם של תושבים ילידים. על ההשתתפות להתבסס על גישה למידע ההכרחי לשם קבלת

THE CORINNE MAMANE

המוזאון

לתרבות

הפלשתים

ע"ש קורין ממן

החלטות; אספקת המידע לציבור הרחב היא לפיכך יסוד חשוב בהגנה המשולבת. (מתוך האמנה להגנה וניהול המורשת הארכיאולוגית (1990))

תכנית הלימודים מבוצעת במסגרת בית הספר המוזאון והקהילה. הקהל הרחב הוא חלק חשוב במעגל הידע הנוצר מהמחקר הארכיאולוגי ושיתוף הידע הוא מרכיב אינטגרלי בקיומו של המחקר הארכיאולוגי. המוזיאונים בימינו עוברים שינויים תפיסתיים דרסטיים בהנגשת התכנים לקהל הרחב והמוזיאון לתרבות הפלשתים באשדוד הוא דוגמה חיה לכך. תלמידי המגמה ילמדו וידונו בשיטות הנגשה חדשניות שיאפשרו להם להנגיש את פרי מחקרם לקהילה ולקהל ובכך לקרב את הקהילה לסביבה שבה היא חיה ולמורשת של אותה סביבה.

כמו כן, הרב גוניות ומגוון התרבויות שעולים מן המחקר הארכיאולוגי משמשים פלטפורמה להעלאת שאלות בנושאים חברתיים, קהילתיים ומדיניים, שרלוונטיים מאוד גם לימינו ובכך מייצרים דיון, מודעות ולעתים קרובות גם דרך חדשה להתבוננות על קונפליקטים בחיינו בהווה.

הקהילה האקדמית פעילה גם בסביבה המיידית של התלמידים בעיר אשדוד (בחפירות ארכיאולוגיות, מוזיאונים וכו') וגם בסביבה הרחבה יותר (חפירות, מוזיאונים, מעבדות ומרכזי מחקר) והמטרה היא להסתייע במשאבי הקהילה האקדמית לקידום ופיתוח התכנית ובמקביל לתרום לאותה הקהילה. כך למשל בעזרת המוסדות להשכלה גבוהה אנו משלבים מומחים מהחוגים הרלוונטיים שינחו ויעשירו את התלמידים בתחומים השונים, כאשר תלמידי המגמה יערכו מחקרים שיתרמו לתחום של אותם מומחים. כבר בשנת הלימודים הנוכחית, נפגשו תלמידי בית הספר עם אנשי אקדמיה כגון ד"ר אלכסנדר פאנטלקין מאוניברסיטת ת"א וד"ר עדי אליהו מאוניברסיטת בר-אילן במסגרת תכנית העשרה שקיימנו בחטיבת הביניים בנושא ארכיאולוגיה ומדעים.

התפיסה הרעיונית של התכנית

התוכנית בנויה המהמקרו למיקרו, כלומר מהיכרות כללית עם התקופות הארכיאולוגיות וטעימות מתחומי מדע שונים המיושמים במחקר הארכיאולוגי דרך היכרות מעמיקה והתנסות בתחומים ומתודות מחקר שונות ועד לפרוייקט מחקר אישי וממוקד.

בשנה א' התלמידים יכירו את מכלול הנושאים העומדים בבסיסו של המחקר הארכיאולוגי בכלל ובא"י בפרט ואת התקופות הארכיאולוגיות במרחב הארצישראלי, תוך היכרות עם המחקר הארכיאולוגי כמדע בינתחומי המשלב נושאים ממדעי הרוח, מדעי הטבע והמדעים המדויקים. בין הנושאים שילמדו: תקופות פרהיסטוריות וטכנולוגיות קדומות, המהפכה החקלאית במבט ארכיאובוטני, תקופת הברונזה והתפתחות המטלורגיה, התקופות הקלאסיות במבט תלת ממדי ועוד בשנה ב' התמקדות היא בהתמחויות בנושאי ארכיאולוגיה ומדעים בגישה אינטרדיסציפלינרית:

ארכיאולוגיה ניסויית, מיקרו-ארכיאולוגיה, ארכיאוזואולוגיה, ארכיאו-בוטניקה, אנתרופולוגיה פיזית, ארכיאולוגיה של השדה, שפות עתיקות ואפיגרפיה, גיאוגרפיה – נוף אדם, ארכיאולוגיה ויישומי מחשב, גישות אנתרופולוגיות בארכיאולוגיה ושימור.

שנה ג' תתנהל בצורה של מחקר מודרך, כאשר לכל תלמיד יוצמד מורה/מנחה מומחה שילווה אותו לאורך כל תהליך הכתיבה המחקרית. במקביל, יתקיימו מפגשי מליאה בהם ירכשו התלמידים מיומנויות מחקר וכתיבה מחקרית: בחירת שאלת/נושא מחקר, חיפוש במאגרי מידע, קריאת מאמרים, ציטוטים והפניות. כמו כן, יהיה מקום להעלאת תהיות ובעיות שבהן נתקלו ויועברו משובי עמיתים על תוצרי הביניים של הפרוייקטים.

מטרות התכנית

מטרת על

חינוך והכשרה של עתודת בוגרים מקומית בעלת מחויבות להנחלה ושימור אתרי המורשת התרבותית בקרב הקהילה

מטרות בתחום ערכים, תרבות וחברה

- ❖ חידוד היכולת לבחון מערכת חברתית-תרבותית שבה כל גורם משפיע על האחר, תוך הבנה של המציאות המקומית בהשוואה למציאות במרחבי המזרח הקדום והים התיכון.
- ❖ חינוך התלמיד להיות צרכן אינטליגנטי וביקורתי של מידע.

מטרות קוגניטיביות בדגש על כישורי למידה נדרשים למחקר עכשווי

- ❖ היכרות עם מתודות מתחומי מדעי הסביבה, מדעי הטבע והמדעים המדויקים במחקר הארכיאולוגי
- ❖ שימוש והתנסות בכלי תיעוד (לייזר, פוטוגרמטריה, תצלומי לוויין), כלי מחקר דיגיטליים (מידול תלת ממד דיגיטלי, מערכות מידע גיאוגרפי GIS) והתמצאות במעבדה המיקרוארכיאולוגית.
- ❖ התנסות בתהליכים שדורשים עבודה בצוות, מחקר ופיתוח. בעולם של ריבוי ידע ואינטליגנציות, יכולת העבודה בצוות - השתלבות בקבוצת מחקר ו/או הובלת תהליכי למידה ופיתוח – הינה מרכיב מרכזי ביכולתו של התלמיד להשתלב בעולם המחקר.
- ❖ הקניית כלים ואסטרטגיות של ניהול מידע ויצירת ידע חדש, שיתופיות, כתיבה מחקרית, הכנה ועמידה בפרזנטציות הדורשות חקר מעמיק ומיומנויות הסברה.

סביבת הלימודים הייחודית בשירות דרכי ההוראה הלמידה וההערכה

השילוב בין המוזאון, ביה"ס, ואתר החפירות באשדוד –ים, מאפשר סביבה אידיאלית ומגוונת ללימוד משמעותי וערכי של מדע הארכיאולוגיה, הן מבחינת התכנים והן מבחינת דרכי ההוראה. אנו דוגלים בתאוריית הלמידה הקונסטרוקטיבית המתייחסת למהותם של יחסי הגומלין שבין הלומדים והגורמים הסביבתיים (חברתיים תרבותיים) בתהליכי הבניית הידע, בכלל זה; למידה כתהליך אקטיבי (פון-גלזרפלד 1998), למידה הבנייתית (פון-גלזרפלד 1998), למידה באינטראקציה חברתית (Vygotsky 1978). הגישות הקונסטרוקטיביות מוצאות ביטוי בדרכי ההוראה כגון: גישת החקר והגילוי, גישת הלמידה המבוססת על פתרון בעיות, גישת למידה באמצעות פרויקטים, גישות מפתחות חשיבה ולמידה שיתופית.

המוזאון

הרבה מהספרות בנוגע לחינוך במוזיאונים עוסקת בלמידה המבוססת על עצמים. לפי גישה זו, אנשים יכולים ללמוד מחפץ על ידי חקירת ההקשר בו הוא נוצר. באמצעות תערוכות המעוצבות בצורה נכונה ותוכנית לימודים בין תחומית, החפץ עצמו יכול לשמש כקשר קפיצה ללמידה על ההקשר התרבותי, חברתי, פוליטי ואישי. במוזיאון, חפצים ורעיונות נקשרים האחד בשני בתהליך פתוח של תקשורת המערבת לימוד וחקר, ראייה וחשיבה, ובמקרים רבים, מגע.

שדה הלימוד/מחקר (מבחינתנו אין לימוד ללא מחקר ולהיפך) המרכזי בלימודי המגמה- חללי התצוגה הארכיאולוגית במוזאון- מהווה הזדמנות ללמידה שאיננה מנותקת מן ההקשר - למידה בהקשר אותנטי במרחב רלוונטי המאפשרת לתלמיד לרכוש, לפתח ולהשתמש בכלים קוגניטיביים במרחב הטבעי (ראה השיטה ההבנייתית: King 1996). התצוגה הארכיאולוגית תשמש כמקרה מבחן החל מהיכרות עם מושגי יסוד בארכאולוגיה ועד לבחינת הפרמטרים הנלקחים בחשבון בבואנו לחקור תרבות קדומה, כהכוונה לפרויקט הגמר האישי.

הבניית תהליך חשיבה מחקרי תשמש כשיטת הוראה לאורך כל הדרך, באמצעות הצגת נושא / תופעה דרך ניסוי וטעייה של התלמיד. הארכיאולוגיה מזמנת נושאים רבים המאפשרים מימוש שיטת הוראה כגון זו, ראה; ארכאולוגיה ניסויית, ניתוח מכלול ארכאולוגי, שחזור סביבה קדומה, והריי שיעקר עבודתו של הארכאולוג מושתתת על ניסוי וטעייה במטרה לבנות תמונת עולם מתוך מספר נתונים מוגבל ונעלמים רבים.

אתר ארכיאולוגי

אופיו הבינתחומי של המקצוע מהווה כר פורה ליישום שיטת הוראה המבוססת על תיאוריית "האינטליגנציות המרובות" (King 1996), שיטת ההוראה על פי תיאוריה זו שמה את התלמיד וכישוריו האישיים במרכז, כך שכל תלמיד יכול ליישם למידה אינדיבידואלית משמעותית. המפגש עם שדות המחקר המגוונים בתחום יאפשר לתלמידים, מצד אחד, בחירת כיוון בדרך לפרויקט מחקרי על פי נטייה אישית (מי למחקר הארכיאולוגי מההיבט של המדעים המדויקים ומי למחקר מההיבט של מדעי הרוח) ומצד שני, התנסות בעבודת צוות, עידוד אינטראקציה לימודית בקבוצה ויצירת קשרים בעלי משמעות בין רעיונות, אמונות ועמדות.

בית הספר

הבניית ההבנה על רבדיה המורכבים וחוויית ההבנה הם מאפיינים בולטים של למידה משמעותית. חוויה כזו מתרחשת באופן תמידי באמצעות למידה טבעית שאינה מכוונת על ידי גורמים חיצוניים וגם באמצעות תהליכי למידה פורמליים כדוגמת תהליכי ההוראה בבתי הספר. שיעורי המגמה שיתנהלו במסגרת הפורמלית של ביה"ס יכללו למידה עיונית המבוססת על חשיפה למחקרים שונים בארכיאולוגיה שקדמו ליידע אודות החלוקה לתקופות הארכיאולוגיות והתהליכים השונים שעברו על האנושות, באמצעות מצגות, סרטונים ומאמרים. שיעורים עיוניים נוספים יעסקו באופיו הבינתחומי של המקצוע, להם יהיו שותפים מורים מסגל ביה"ס ממקצועות המשיקים למחקר הארכיאולוגי, שיהיו שותפים מלאים משלב כתיבת התכנית. שיעורים מעשיים במסגרת בית הספר יערכו במעבדות, בהקשר להיבט המקצועי העוסק במדעים המדויקים.

דרכי הערכה

אנו מאמינים כי לדרכי הערכה חלק נכבד בהטמעת תהליכי ההוראה, לכן יש לאפשר שימוש במגוון דרכי הערכה המותאמות לבדיקת ידע של תכנים, של ביצועי הבנה ושל כישורי חשיבה המופעלים בהקשר של התכנים הנלמדים. במסגרת המגמה תתבצע הערכה באופן מתמשך ותהליכי, ותתבטא בהשתתפות פעילה בשיעורים, בסדנאות ובתרגילים, בחנים, דוחות (חפירה, סיור, מעבדה), מצגות ועבודות חקר בסיום כל נושא שנלמד, כאשר הידע, כישורי המחקר ויכולת ההמסרה ימצאו ביטוי בפרויקט גמר.

להלן מרכיבי הערכה:

2 יח"ל - מבוא לארכיאולוגיה. שקלול 30% בוחן/דו"ח; 30% מצגות; 40% עבודות חקר.

2 יח"ל – ארכיאולוגיה ומדעים: התמחויות. שקלול 30% בוחן/דו"ח; 30% מצגות; 40% עבודות חקר.

THE CORINNE MAMANE

המוזאון
לתרבות
הפלשתים
CULTURE
ע"ש קורין ממן

1 יח"ל – פרויקט גמר: שקלול 15% השתתפות בשעורי מליאה וביצוע מטלות; 10% בוחן מושגים אישי בנושא החקר; 25% דו"ח חפירה ארכיאולוגית; 50% עבודת המחקר.

פירוט מחווני הערכה

מחוון להשתתפות פעילה בשיעור:

התלמידים מתבקשים להעלות טיעונים ודעות ולהגיב זה לדברי זה ולסוגיות המועלות על ידי המרצה	דיון
ביצוע המטלות הנדרשות והגעה לתוצרים	סדנא
יישום הכלים שנרכשו בשיעורים	תרגיל

מחוונים להערכת דוחות:

משמעת – שמירה על כללי התנהגות בחפירה ארכיאולוגית מילוי מכסת ימי החפירה: סה"כ 36 שעות חפירה במהלך שלוש שנות הלימוד. מיומנויות חפירה זיהוי מרכיבים ארכיאולוגיים ותיעודם זיהוי ממצאים וטיפול ראשוני בהם כתיבת דוח מסכם אודות החפירה על פי הנחיית צוות החפירה.	דוח חפירה
הכנה לסיור – עבודה בזוגות: הכנת סיכום על אחד האתרים בסיור מהלך הסיור – שמירה על כללי התנהגות הצגת אחד האתרים בסיור (בהתאם להכנה) סיכום שיכלול את נושא הסיור, מפה ובה מסומנים האתרים בסיור, צילומים ותיאור של האתרים במסלול הסיור.	דוח סיור
שם הניסוי – הנושא אליו שייך הניסוי וכותרתו	דוח מעבדה

THE CORINNE MAMANE

המוזאון
לתרבות
הפלשתים
CULTURE
ע"ש קורין ממן

<p>מטרת הניסוי – ניסוח השאלה עליה עומדים לענות בניסוי השערה – על בסיס ידע קודם, מה מצפים שתהיינה התוצאות. מהלך הניסוי – פירוט החומרים, תיאור שלבי הניסוי תוצאות הניסוי – קיים תיאור ברור של תוצאות הניסוי מסקנות – המסקנות מאמתות או מפריכות את ההשערות</p>	
---	--

מחוון להערכת מצגת :

<p>מהלך המצגת – מוצג מידע רלוונטי, עדכני, מדויק ומתאים לנושא המידע מאורגן באופן לוגי, רציף וברור מוצג הקשר בין המידע במצגת לבין הנושא הנלמד / שאלת המחקר במידה וישנו שימוש במקורות מידע, קיימת הקפדה על הפניה מדויקת וכללי ציטוט תקינים</p>	<p>תוכן</p>
<p>רקע השקופיות – אחיד, עקבי בין השקופיות השונות מתאים לנושא הנבחר אינו מפריע או מסיח את הדעת מהטקסט ומהתרשימים</p>	<p>רקע</p>
<p>קיים קשר לוגי בין כותרת כל שקופית לבין תוכנה</p>	<p>כותרות</p>
<p>הקפדה על כללי תחביר, פיסוק, כתיב, שימוש בפונט נוח לקריאה (מבחינת גודל, צבע, הדגשה) הקפדה על אחידות צורנית</p>	<p>טקסט</p>

THE CORINNE MAMANE

המוזאון
לתרבות
הפלשתים
CULTURE
ע"ש קורין ממן

שימוש במדיה מותאמת (מבחינת גודל, צבע וצורה) המדיה תומכת בתוכן הטקסט ומקדמת אותו הימנעות מעומס ויזואלי	שילוב מדיות (תמונות, איורים, סרטים, מוזיקה וכד')
כל הלחצנים והקישורים תקינים ועובדים היטב המצגת רצה ללא תקלות טכניות	היבטים טכניים

מחוון להערכת כתיבה עיונית :

המחוון מתייחס לכל עבודות החקר שיוטלו על התלמידים במהלך הלימודים במגמה וכן לפרויקט הגמר.

תוכן	
הצגת הנושא בהתאם למטרה כתיבה בהתאמה לנושא בכללותו ולחלקיו בקיאות בנושא העמקה, מורכבות, רב ממדיות מקוריות ויצירתיות, כנות ואמינות	הצגת הנושא התאמה לנושא "קול אישי"
פיתוח הרעיונות תוך הבחנה בין עיקר לטפל בדרכים שונות: פירוט, הדגמה, הסבר, השוואה והקבלה, אמצעים חזותיים וגרפים (במידת הצורך)	פיתוח רעיונות
כתיבת הפניות ומקורות מידע בצורה תקינה	הסתמכות על מקורות מידע

THE CORINNE MAMANE

המוזאון
MUSEUM OF
לתרבות
PHILISTINE
הפלשתיים
CULTURE
ע"ש קורין ממן

מבנה	
יצירת רצף רעיוני הגיוני לאורך הטקסט מבנה הגיוני וברור לקורא חלוקה סבירה לפסקאות שמירה על פרופורציות (בין הפתיחה והסיום ובין גוף החיבור, בין הפסקאות וכיו"ב)	רצף פרופורציות ולכידות
קישור הגיוני בין הפסקאות ובתוכן על ידי מילות קישור הולמות, אזכורים והמרות.	קישוריות
פתיחה רלוונטית, מעוררת עניין וציפיות, אפקטיבית, מכוונת וממקדת.	פתיחה
סיום הכולל את הסוגה; סיום רלוונטי, כולל סיכום, מסקנות, המלצות והרהור אישי.	סיום
רמת לשון ומשלב הולמים שמירה על אחידות משלבית, בהירות ורהיטות	מבע
עבודת חקר בשנים א' וב' תכיל בין 10 ל-15 עמודי טקסט נטו (ללא הערות, רשימות וצילומים), כאשר ההדפסה היא ברווחים של שתי שורות בגופן בגודל 12. עבודת החקר בשנה ג' (פרויקט הגמר) תכיל בין 20 ל-25 עמודי טקסט נטו (ללא הערות, רשימות וצילומים), כאשר ההדפסה היא ברווחים של שתי שורות בגופן בגודל 12.	היקף

THE CORINNE MAMANE

המוזאון
לתרבות
הפלשתים
ע"ש קורין ממן
MUSEUM OF PHILISTINE CULTURE

מפרט התכנים

שנה א'

התלמידים יכירו את מכלול הנושאים העומדים בבסיסו של המחקר הארכיאולוגי בכלל ובא"י בפרט ואת התקופות הארכיאולוגיות במרחב הארצישראלי, תוך היכרות עם המחקר הארכיאולוגי כמדע בינתחומי המשלב תחומים ממדעי הרוח, מדעי הטבע והמדעים המדויקים. בין הנושאים שילמדו: תקופות פרהיסטוריות וטכנולוגיות קדומות, המהפכה החקלאית במבט ארכיאובוטני, תקופת הברונזה והתפתחות המטלורגיה, התקופות קלאסיות במבט תלת ממדי ועוד (15 שעות לכל נושא).

שנה ב'

התמקדות בהתמחויות בנושאי ארכיאולוגיה ומדעים בגישה אינטרדיסציפלינרית: אנתרופולוגיה, תולדות האמנות, מקרא והיסטוריה, ביולוגיה, כימיה, גיאוגרפיה, ארכיאולוגיה ניסיונית ויישומי מחשב בארכיאולוגיה (20-10 שעות לכל נושא). לקראת סוף השנה- בחירת נושא לפרויקט גמר.

שנה ג'

פרויקט גמר: לכל תלמיד יוצמד מורה/מנחה מומחה שילווה אותו לאורך כל תהליך הכתיבה המחקרית. במקביל, יתקיימו מפגשי מליאה בהם יילמדו תכנים עיוניים וכלי מחקר בהתאם לצורך, כגון: מעבדת חומרים, סקר ארכיאולוגי, שחזור מבנים תלת ממדי ממוחשב, וכן יועברו משובי עמיתים על תוצרי הביניים של העבודות (75 שעות מחקר עצמאי; 75 שעות מפגשי מליאה).

חפירה לימודית

במהלך שלוש שנות הלימוד ישתתף כל תלמיד בחפירה לימודית (36 שעות סה"כ) באתר אשדוד-ים בהנחיית משלחת החפירות של אוניברסיטת תל-אביב.

שנה א'

נושא	שעות	המטרות האופרטיביות	מושגים מרכזיים	ביבליוגרפיה לתלמיד	דרך ההוראה	דרך ההערכה ומשקלה
<p>מבוא - ארכיאולוגיה כמחקר בינתחומי</p>	<p>4</p>	<p>התלמידים יכירו את מכלול הנושאים העומדים בבסיסו של המחקר הארכיאולוגי בכלל ובא"י בפרט, חשיבותו של המחקר הארכיאולוגי כמדע בינתחומי המשלב תחומים ממדעי הרוח וממדעי הטבע.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ ארכיאולוגיה ⊙ אנתרופולוגיה ⊙ אפיגרפיה ⊙ פליאוגרפיה ⊙ נומיסמטיקה ⊙ גיאולוגיה ⊙ קלימטולוגיה ⊙ תולדות האמנות ⊙ מקורות כתובים ⊙ ארכאובוטניקה ⊙ ארכאוזאולוגיה ⊙ מיקרו-ארכאולוגיה 	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Elmor, H. B. 2012. <i>The relationship between Archaeology and the natural sciences</i>. (Electronic document) http://www.academia.edu/4242907/The relationship between Archaeology and the natural sciences_2012 , Accessed May, 2017. מתורגם ⊙ חסון, נ. 2012. הפלשתים של גת נחשפים תחת המיקרוסקופ. עיתון הארץ (מסמך דיגיטלי) http://www.haaretz.co.il/news/science/1.1798404 תאריך כניסה, יוני 2015 	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ הסבר פרונטלי באמצעות מצגת ובשילוב סרטון. ⊙ קריאה משותפת של כתבה מעיתון הארץ: "הפלשתים של גת נחשפים תחת המיקרוסקופ". ⊙ הארכיאולוג כבלש: תרגיל התבוננות ופרשנות של זירת אירוע 	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ השתתפות פעילה בדיון ובתרגיל
<p>ארכיאולוגיה מהי?</p>	<p>6</p>	<p>הבנת השלבים במחקר הארכיאולוגי: - סקר - חפירה - ניתוח לאחר החפירה - פרסום והפצת הידע</p>	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ סקר ארכיאולוגי ⊙ מתודות חפירה ⊙ סטרטיגרפיה ⊙ סוגי ממצא ⊙ תיעוד ⊙ ארכיאולוגיה והקהל 	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ בן-תור, א. 1989. מהי ארכיאולוגיה? בתוך מבוא לארכיאולוגיה של ארץ ישראל. יחידה 1, האוניברסיטה הפתוחה. ⊙ רייך, ר. 1995. הזמנה לארכיאולוגיה. הוצאת דביר. 	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ היכרות ותרגיל באתר האינטרנט "הסקר הארכיאולוגי של ישראל" של רשות העתיקות ⊙ מצגת בנושא תהליך החפירה הארכיאולוגית ⊙ עבודה קבוצתית: ניהול חפירה בסביבת סימולציה ממוחשבת ⊙ ניתוח ממצאים ארכיאולוגיים 	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ הגשת תרגיל היכרות עם אתר "הסקר בארכיאולוגי של ארץ ישראל" ⊙ השתתפות בסימולציה ⊙ השתתפות פעילה בהצגה צוותית ודיון בתהליך ניתוח הממצאים

נושא	שעות	המטרות האופרטיביות	מושגים מרכזיים	ביבליוגרפיה לתלמיד	דרך ההוראה	דרך ההערכה ומשקלה
					שונים ודיון סביב האינפורמציה שניתן לדלות מכל ממצא	
השיפה למזרח הקדום	10	<ul style="list-style-type: none"> התלמידים יכירו את המסגרת הכרונולוגית והגיאוגרפית של המרחב ואת התהליכים העיקריים שעברו על האוכלוסיות השונות במרחב ובינתיים בשאר העולם: התייחסות לתרבויות וארכיאולוגיה מחוץ למרחב הנחקר במגמה והכרונולוגיה של מרחבים אחרים בעולם העתיק 	<ul style="list-style-type: none"> המרחב הגיאוגרפי: מצריים, מסופוטמיה, אנטוליה וצפון סוריה, יוון וקפריסין- תרבויות, ממלכות, הגירה, השפעה תרבותית, קשרי סחר. ארץ ישראל כחלק מהמרחב של המזרח הקדום: אזורי הארץ לאורך התקופות השונות - תרבויות ותהליכים באתרים מייצגים 	<ul style="list-style-type: none"> Bryce, T. 2016. <i>Atlas of the ancient Near East: From prehistoric times to the Roman imperial period.</i> - מפות וטקסט מתורגם 	<ul style="list-style-type: none"> הסבר פרונטלי מפות רלוונטיות עבודה בקבוצות - המחשה של תנועת תרבויות, אימפריות וקשרי מסחר, באמצעות ניתוח דינמיקה במרחב ויצירת משחק אסטרטגיה. 	השתתפות פעילה
האנשים הראשונים	5	<ul style="list-style-type: none"> מאיפה הכל התחיל? התלמידים יכירו תהליכים ותופעות באבולוציה הביולוגית והתרבותית של האדם, ירכשו מידע בסיסי על מימד הזמן הפרהיסטורי בהיבטים אקלימיים, סביבתיים ותרבותיים ויכירו את מאפייניהם של תרבויות פרהיסטוריות שונות. כמו כן יקבלו ידע ראשוני לגבי כלים מחקרניים ושיטות השימוש 	<ul style="list-style-type: none"> המחקר הפרהיסטורי בעולם ובארץ ישראל שחזור תרבותי אבולוציה - מוצא האדם הומינידים כלים ראשונים – זיהוי טכנולוגיה לקטים ציידים או ציידים לקטים מערות הכרמל תיארוך מוחלט - אשלגן 	<ul style="list-style-type: none"> ג'והנסן, ד. ומייטלנד, א. 2001. לוס-ראשית המין האנושי. הוצאת מודן. בר יוסף, ע. וגרפנקל, י. 2008. הפרהיסטוריה של ארץ ישראל. תרבות האדם לפני המצאת הכתב. הוצאת אריאל. 	<ul style="list-style-type: none"> הסבר פרונטלי בשילוב הפרק הרלוונטי - "היה היה" וקטעים מתוך "והארץ הייתה תוהו ובוהו" דגמי גולגולות - סקירת התפתחות סדנת שחזור טכנולוגיות של הומינידים ראשונים (סיתות כלי אבן) 	

נושא	שעות	המטרות האופרטיביות	מושגים מרכזיים	ביבליוגרפיה לתלמיד	דרך ההוראה	דרך ההערכה ומשקלה
		בהם.	<ul style="list-style-type: none"> ארגון, פלאומגנטיזם אנתרופולוגיה השוואתית 			
<p>הכפרים הראשונים - התרבות הנטופית (בין 15000 ל-12000 שנים לפני זמננו).</p>	5	<p>התרבות הנטופית כמייצגת את ראשית התהליך שהוביל למהפיכה החקלאית. נבחן את התרבות על היבטיה הכלכליים, הטכנולוגיים, החברתיים והיישוביים.</p> <p>כמו כן נכיר שיטות תיארוך והתחקות אחר שינויים סביבתיים</p>	<ul style="list-style-type: none"> תרבות אפי-פליאוליתית דגם ישובי: אתרי בסיס, מבני קבע מורכבות חברתית, כפרים ראשונים טכנולוגיה: כלי אבן, כלי עצם, אמנות ביות בעלי חיים קבורה אתרים מרכזיים: עינן, אל ואד, היונים, נחל אורן, כבארה. תיארוך פחמן 14, פלורה, פאונה (פורהמיניפרה), דנדוכרונולוגיה, אנתרופולוגיה פיזית 	<ul style="list-style-type: none"> בר יוסף, ע. וגרפנקל, י. 2008. הפרהיסטוריה של ארץ ישראל. תרבות האדם לפני המצאת הכתב. הוצאת אריאל. סגל, ד. כרמי, י. וסבו, י. 1996. כיול גילים לפי פחמן 14. <i>קדמוניות: כתב-עת לעתיקות</i> ארץ ישראל וארצות המקרא, כט (2) 115-117: ((112) 	<ul style="list-style-type: none"> הסבר מלווה מצגת ודוגמאות תרגיל חשיבה ארכיאולוגית: עבודה בקבוצות על מכלול מאתר ארכיאולוגי מהתרבות הנטופית (ממצאים, צילומי האתר ונתונים שונים) ונסיון להבין את אופי האתר 	הגשת תרגיל קבוצתי

נושא	שעות	המטרות האופרטיביות	מושגים מרכזיים	ביבליוגרפיה לתלמיד	דרך ההוראה	דרך ההערכה ומשקלה
המהפכה החקלאית - התקופה הניאוליתית	5	ראשית החקלאות – מהפיכה? מתי? איפה? מדוע? נבחן את המעבר מחברות של לקטים-ציידיים לחברות חקלאים ויצרני מזון באזורינו, ננסה להבין את הגורמים שהביאו את השינוי ואת משמעותו בתחום הכלכלי- חברתי. נשים דגש על ביות צמחים ובעלי חיים ועל שינויים בתפיסה של בני התקופה ביחסי אדם, צומח וחי.	<ul style="list-style-type: none"> ⊖ ביות צמחים ⊖ תוצרת משנית: מעבר מצייד ולקט לייצור ⊖ כלי חרס ⊖ התרבות הירמוכית ⊖ סימבוליקה (גולגלות מכוריות) ⊖ השפעות סביבתיות: דיפוזיה בין איזורית תיאוריית נאות המדבר תיאוריית בית הגידול תיאוריות חברתיות. ⊖ ארכאובוטניקה ⊖ ארכאוזאולוגיה 	<ul style="list-style-type: none"> ⊖ ע. 1989. התקופה הניאוליתית (יחידה 2). בתוך א' בן-תור (עורך) מבוא לארכיאולוגיה של א"י בתקופת המקרא. תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה. ⊖ בר-יוסף, ע., גרפינקל, י. 2008. הפרהיסטוריה של א"י תרבות האדם לפני המצאת הכתב. הוצאת אריאל, ירושלים. ⊖ גופר א, עבו ש, 2016. ביות הצמחים וראשית החקלאות במזרח הקרוב. הוצאת רסלינג ⊖ גורינג-מוריס, נ. 1995. חיי היום יום והפולחן בכפר החורש אתר מהתקופה הניאוליתית הקדם קראמית ב'. <i>קדמוניות</i> 109: 20-26. ⊖ גרפינקל, י. 2002. שער הגולן אמנות קדומה בעמק הירדן, ירושלים. ⊖ רולפסון, ג. א. 1995. הישוב הניאוליתי בעין ע'זל. <i>קדמוניות</i> 110: 67-76. 	מפגש עם חוקר - הדגמת מחקר ארכאובוטני של דגן או קטניה	השתתפות פעילה
איכרים, רועים וחרשי מתכת- התקופה הכלקוליתית	5	המעבר מן האבן לנחושת – התלמידים יכירו את התהליכים והגורמים שאפשרו את התפתחות תעשיית המטלורגיה, ואת תחילתן של רשתות מסחריות וחברתיות שהתפתחו סביב התעשייה. כמו כן, יתוודעו התלמידים לתרבות הע'סולית כמייצגת	<ul style="list-style-type: none"> ⊖ נחושת ארסנית ⊖ מטלורגיה ⊖ אגרופסטורליזם (כלכלת חקלאות ובע"ח) ⊖ כלכלה מתמחה ⊖ צ'יפדום ⊖ אתרים ארכיאולוגיים: נחל משמר, תולילת אל עסול 	<ul style="list-style-type: none"> ⊖ בר-יוסף, ע. וגרפינקל, י. 2008. הפרהיסטוריה של ארץ ישראל: תרבות האדם לפני המצאת הכתב. הוצאת אריאל, ירושלים. ⊖ וידאו: "תוהו ובוהו" פרק 3, קטע ראשון (7 דק') 	<ul style="list-style-type: none"> ⊖ הרצאה ודיון על השפעת התמחות מקצועית על הארגון החברתי ⊖ סדנאת מטלורגיה בטכניקת השעווה הנעלמת 	השתתפות פעילה בדיון ובסדנא

נושא	שעות	המטרות האופרטיביות	מושגים מרכזיים	ביבליוגרפיה לתלמיד	דרך ההוראה	דרך ההערכה ומשקלה
		תרבות כפרית מפותחת.				
תקופת הברונזה- ראשית העיור	6	ננסה להגדיר מהי עיר ומדוע התפתחה העירוניות ונבחן מהם המאפיינים הארכיאולוגים של עיר במרחב המזרח הקדום.	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ דת ופולחן ⊙ אמנות ⊙ קשרי מסחר ⊙ תעשיית הברונזה ⊙ גודל וצפיפות ⊙ אוכלוסייה מתמחה ⊙ עודפים ⊙ אדמיניסטרציה ⊙ היררכיה חברתית ⊙ התפתחות הכתב הפיקטוגרפי ⊙ ראשית ההיסטוריה ⊙ ארכאואסטרונומיה: מדעים ולוח שנה ⊙ מצריים; תרבויות אגאיות; אנטוליה; צפון סוריה ⊙ אתרים ארכיאולוגיים: ערד, תמנע, חצור, אשקלון, דן, מארי, אבלה, כריתים 	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ מבוא לארכיאולוגיה של ארץ-ישראל בתקופת המקרא, Volume 2 האוניברסיטה הפתוחה. ⊙ בן תור, א., תשנ"א. מבוא לארכיאולוגיה של ארץ ישראל והמזרח הקדום חלק א'. מקראה: הוצאת אקדמון ירושלים. ⊙ קמפינסקי, א., 1993, מגידו, עיר כנענית ומרכז ממלכתי ישראלי, תל אביב. ⊙ עמירן, ר. וסבן, מ., 1997. ערד הכנענית - עיר שער למדבר. תל-אביב. 	ניתוח דגמי ערים במזרח הקדום	השתתפות פעילה מבחן מושגים

נושא	שעות	המטרות האופרטיביות	מושגים מרכזיים	ביבליוגרפיה לתלמיד	דרך ההוראה	דרך ההערכה ומשקלה
קשרי מסחר	4	<ul style="list-style-type: none"> התלמידים יכירו את נתיבי הסחר היבשתיים והימיים של סוף תקופת הברונזה, צמיחת הייצור התעשייתי, חומרי הגלם והסחורה בה סחרו. כמו כן ילמדו לזהות עדויות לתרבויות שונות בממצא הארכיאולוגי. 	<ul style="list-style-type: none"> התמחות בתי יוצר הפצי מותרות תרבויות ימיות – כלי שיט, ניווט, נתיבים אולבורון (Uluburun) ארכיאולוגיה ימית נסיונית 	<ul style="list-style-type: none"> ליפשיץ, נילי. תשס"ה. מחקרים דנדרוארכיאולוגיים של ספינות טבועות לחופי הים התיכון המזרחי. מכמנים 18: 43-60 	<p>צפיה בסרט</p> <p>The Trade - The Dawn Of The Trade Network - Ancient Secrets Of Empires</p> <p>דיון בעקבות הסרט</p> <p>מפגש עם חוקר ארכיאולוגיה ימית</p>	
אימפריות נופלות וקמות-תקופת הברזל	10	<ul style="list-style-type: none"> התלמידים יכירו את התהליכים והאירועים של סוף תקופת הברונזה שהביאו לנפילת האימפריות הגדולות (מצריים, חתי, מקנה) ולעלייתם של כוחות חדשים באזור. בנוסף, יכירו התלמידים את מאפני הממצא הארכיאולוגי של התרבויות בתקופת הברזל ובכללם ממצא כתוב ושיטות מחקר רלוונטיות. 	<ul style="list-style-type: none"> תעשיית הברזל: כלי נשק, כלי רכב תיארוך יחסי/ תיארוך מוחלט טיפולוגיה – מיון סגנונות קרמיקה תרבויות וכוחות מקומיים: יישובי החוף, יישובי ההר. אפיגרפיה – פיענוח כתובות (לכיש, מישע, עקרון) העיר הברזלית: חומת סוגרים, שער, רובעים, מפעל מים. ערי "פלשת", פניקיה, היישוב בישראל וביהודה 		<ul style="list-style-type: none"> הרצאה ודיון על יחסי אדם-סביבה והשפעתם על מערכות אנושיות – כלכלה, חברה ועוד עלייתו של כוח חדש באזור - עבודת חקר קבוצתית בתערוכה "עולמם של הפלשתים", המוזאון לתרבות הפלשתים אשדוד סדנת חקר כתובות כמקור לבחינת יחסי הגומלין בין התרבויות באזור. 	<p>עבודת חקר</p> <p>שתתפות פעילה בסדנא</p>

נושא	שעות	המטרות האופרטיביות	מושגים מרכזיים	ביבליוגרפיה לתלמיד	דרך ההוראה	דרך ההערכה ומשקלה
<p>כה אמר זראתוסטרא – אבל אף אחד לא הקשיב לו... – ממלכת פרס</p>	6	התלמידים יכירו את האימפריה הפרסית והשפעתה על התרבויות באזור	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ רקע: הנביא זראתוסטרא ושליטיה המרכזיים של ממלכת פרס – כורש ודריווש ⊙ מדיניות ומנהל – סובלנות ומיזוג בין תרבויות. ⊙ פחות: יהוד מדינתא ⊙ נומיסמטיקה : הופעת המטבע ⊙ התרבות חומרית של התקופה הפרסית ⊙ אשקלון, ערד, לכיש, דור, ירושלים, רמת רחל 	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ עודד ליפשיץ, יובל גדות, בני ארוכס ומנפרד אומינג. 2014. <i>מה לוחשות האבנים? רמת רחל 3000 שנה של היסטוריה נשכחת</i>. יד בן צבי, ירושלים. 	<p>סדנת ניתוח מטבעות כאמצעי מסחר, זהות ושלטון</p>	השתתפות פעילה
<p>יוון הקלאסית חיה ונושמת</p>	10	התלמידים יכירו את תרבות יוון הקלאסית והרלוונטיות שלה בימינו	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ רקע: מיתולוגיה, פולחן ודת ⊙ דמוקרטיה – אתונה ⊙ ספרטה ⊙ התיאטרון היווני – קומדיה וטרגדיה ⊙ ספרות: הומרוס ⊙ אמנות פלסטית: התפתחות סגנונות הפיסול; סגנונות עיטורי קרמיקה ⊙ החומר המוביל: שייש ⊙ ארכיטקטורה ותכנון עירוני: התפתחות סגנונות אדריכליים; היכרות עם מבנה 	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ ע. המילטון. 1982. מיתולוגיה ⊙ י. רול. מקראה: מבוא לתרבות המערב ⊙ סרטונים מאתר: Education-Portal.com Ancient Greek Art Pottery and Sculpture ⊙ Greek City-States and Governments ⊙ The Iliad Greek Epic ⊙ Women of Greece 	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ הצגת תרבות מודרנית ושורשיה הקלאסיים באמצעות קולנוע, עיצוב ועוד ⊙ סיור וירטואלי באקרופוליס וסדנת- הפקת סיור וירטואלי מודרך ⊙ שילוב לימודי ספרות/ תיאטרון/תולדות האמנות- שילוב מורי מגמות בחטיבה העליונה בנושאים משיקים. ⊙ התלמידים ייצרו מוזיאון וירטואלי על תרבות יוון. 	

נושא	שעות	המטרות האופרטיביות	מושגים מרכזיים	ביבליוגרפיה לתלמיד	דרך ההוראה	דרך הערכה ומשקלה
			<p>העיר היוונית המתוכננת; היכרות עם מבנים מרכזיים בארכיאולוגיה של יוון</p> <p>⊙ גוף ונפש ביוון הקלאסית: מנהגים, מבנים וארועים</p>			
<p>לאלכסנדר מוקדון – חצי היבשת- התקופה ההלניסטית בא"י</p>	8	<p>נבחן את הצורה החדשה שלבשה תרבות יוון במפגש עם התרבויות המזרחיות המקומיות ונססה להבין האם ניתן לזהות בוודאות שייכות אתנית על פי הממצא הארכיאולוגי. כמו כן נכיר את הכוחות המובילים באזור ואת הדיפלומטיה מקומית.</p>	<p>⊙ רב- תרבותיות בארכיאולוגיה</p> <p>⊙ פנתיאון אלים משולב – סינקרטיזם</p> <p>⊙ מכלול ארכיאולוגי וזיהויו - תרבויות מנהגי קבורה</p> <p>⊙ בית סלווקוס ובית תלמי בית חשמונאי הממלכה הנבטית</p> <p>⊙ מקורות כתובים: השפה היוונית – לשון המנהל ולשון בינלאומית</p> <p>⊙ אתרים ארכיאולוגיים בית שאן - סקיתופוליס עכו - פתולמאיס</p> <p>מרשה, אפולוניה, יבנה ים, דור , אשקלון, תל אנפה</p> <p>⊙ יישומי מחשב בארכיאולוגיה - תיעוד דיגיטלי: פוטוגרמטריה, לייזר, רדאר חודר קרקע</p>	<p>⊙ טל, א., 2006, הארכיאולוגיה של ארץ ישראל בתקופה ההלניסטית: בין מסורת לחדוש, מוסד ביאליק- ירושלים.</p> <p>⊙ אורן טל, "ארץ ישראל בתקופה ההלניסטית - היבט ארכאולוגי", קדמוניות 133, 2007, עמ' 2-14.</p> <p>⊙ פרופ' יוסף קלוזנר, היסטוריה של הבית השני (הוצאת ספרים אחיאסף, ירושלים), כרך שני: התקופה ההלניסטית, עמ' 83 - סוף; כרך שלישי: תולדות בית-חשמונאי.</p>	<p>⊙ סיור למרשה בעקבות הפוליס היוונית במזרח - דמותה של העיר ההלניסטית.</p>	דוח סיור

נושא	שעות	המטרות האופרטיביות	מושגים מרכזיים	ביבליוגרפיה לתלמיד	דרך ההוראה	דרך ההערכה ומשקלה
בין היחלשות יוון (סלאוקוס) להתחזקות רומא - הממלכה החשמונאית	4	התלמידים יכירו את תופעת ההלניזם ביהודה וישראל ויתודעו לעלילתיה של משפחת המלוכה – בית חשמונאי על רקע התחזקות רומא.	<ul style="list-style-type: none"> ⊖ רקע היסטורי: ⊖ ממלכת החשמונאים והממלכות באזור ⊖ הורדוס נכנס לתמונה ⊖ קבורה: ארונות אבן, גלוסקמאות, קבר יסון ⊖ מצודות וביצורים ⊖ דת, פולחן וסמלים ⊖ המגילות הגנוזות, חירבת קומראן ⊖ כלי חרס ונרות חרס ככלי לתיארוך ⊖ מטבעות ⊖ תל שילת – כפר חשמונאי 	<ul style="list-style-type: none"> ⊖ רפפורט, אוריאל. "מדינת החשמונאים" מתוך אתר "תולדות", אוניברסיטת חיפה. מקור דיגיטלי: http://toldotofakim.cet.ac.il/ShowItem.aspx?ItemID=420b8581-8670-4a67-871b-lang=HEB&f921d1ca2afb ⊖ נצר, אהוד. 1989. מפעלי הבניה של החשמונאים, בתוך: א. כשר, ג. פוקס וא. רפפורט (עורכים), יוון ורומא בארץ-ישראל (212-229). יד יצחק בן-צבי, ירושלים. 	<ul style="list-style-type: none"> ⊖ צפיה בהרצאה מצולמת: "מדינת החשמונאים" ⊖ משחק היכרות עם בית חשמונאי ⊖ צפיה ודיון בעקבות פרק מתוך הסדרה: היהודים באים - מרד החשמונאים 	השתתפות פעילה במשחק ובדיונים
הורדוס הגדול- מלך או בנאי?	4	נלמד אודות דמותו של המלך הורדוס ועל האופן בו שינה את הנוף האדריכלי של הארץ והביא אליה חידושים רבים מן התרבות הרומית	<ul style="list-style-type: none"> ⊖ מדיניות פנים וחוץ ⊖ מפעלי בנייה ⊖ "אדריכלות הרודיאנית" ⊖ אתרים: קיסריה, הירודיון, ירושלים בית-המקדש, מצדה, בניאס (עמרית) ⊖ ממצא קטן - נרות, כלי אבן ועוד ממצא קטן ⊖ רומא בלבאנט: ⊖ החלוקה לפרובינציות, רב תרבותיות ⊖ הדקאפוליס: הנבטים, 	<ul style="list-style-type: none"> ⊖ נצר, אהוד. "המלך הבנאי". מקור אלקטרוני http://lib.cet.ac.il/Pages/item.asp?item=13013 ⊖ אתר התערוכה "הורדוס" - מוזאון ישראל 	<ul style="list-style-type: none"> ⊖ סיור וירטואלי באתר התערוכה: "הורדוס" ⊖ ובמודל ארמון הורדוס של רועי אלבג ⊖ מחקר ושחזור דיגיטלי : ⊖ בניית מודל דיגיטלי תלת ממדי ממוחשב ככלי מחקר ⊖ בארכיאולוגיה: שחזור התיאטרון הרומי בחלוצה כמקרה בוחן 	השתתפות פעילה

נושא	שעות	המטרות האופרטיביות	מושגים מרכזיים	ביבליוגרפיה לתלמיד	דרך ההוראה	דרך ההערכה ומשקלה
אימפריה טכנולוגית- רומא	20	התלמידים יכירו את התרבות הרומית ונוכחותה בלבאנט מבחינת צבא, תרבות פנאי, אמנות, חיי יום יום, דת ופולחן.	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ השומרונים, היהודים, פגאנים ⊙ מרפובליקה לקיסרות, שלום נוסח רומא ⊙ דרכים: סליה, גשרים, מדידה (גרומה), סליה, אבני מיל ⊙ מחנה הצבא הרומי ⊙ נשק ואמצעי לחימה אחרים ⊙ אדריכלות: צמנט, בטון, לבנים וטיח, הקשת, אקוודוקטים ⊙ הקולוסאום (קשתות), הפנתיאון (כיפה), קיסריה (אקוודוקט) ⊙ תיאטרון, פיסול- הפסל ככלי תעמולתי, בתי מרחץ, היפודרום, אמפיתיאטרון ⊙ מבני מגורים – הוילה הרומית (פרסקו, פסיפס) מעמדות, חפצי מותרות (זכוכית, קוסמטיקה) ⊙ קוליגריה ⊙ קבורה ⊙ פולחן: מיסטרי, סינקרטיזם, פולחן ביתי – לרריה, פולחן הקיסר 	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ צפרייר, יורם. תשמ"ח. ארץ-ישראל מחורבן בית שני ועד הכיבוש המוסלמי. כרך ב': הממצא הארכיאולוגי והאמנותי. ירושלים: יד יצחק בן-צבי. ⊙ ויטרביוס, פוליו. תשנ"ז. על אודות האדריכלות. תורגם על ידי רוני רייך. תל-אביב: זמורה ביתן. ⊙ רול, ישראל. 1995. מפת הכבישים הרומיים הממלכתיים בארץ-ישראל, בנגב ובעבר הירדן, אילת והערבה. ירושלים, החברה לחקירת ארץ-ישראל ועתיקותיה: עמ' 207-211 ⊙ וייס, זאב, תשנ"ד. תרבות הבידור ומבני הבידור להמונים בארץ ישראל הרומית והשתקפותם במקורות הז"ל. האוניברסיטה העברית, ירושלים 	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ צפיה בפרק: "רומא בירושלים", מתוך הסדרה "תוהו ובוהו" ⊙ עבודת מחקר בצוותים ⊙ סיור פעיל בקיסריה על פי שיטת Playful Mapping 	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ השתתפות בעבודת הצוות והצגת הפרויקט ⊙ השתתפות פעילה בסיור

נושא	שעות	המטרות האופרטיביות	מושגים מרכזיים	ביבליוגרפיה לתלמיד	דרך ההוראה	דרך ההערכה ומשקלה
<p>ישו כוכב עליון</p>	<p>18</p>	<p>נבחן את הרקע להיווצרות הנצרות והתבססותה, המעבר מפגניות לנצרות ואת ביטויו בתרבות החומרית, וכן נכיר את הישוב היהודי בתקופה הביזנטית.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ זרמים משיחיים וישו, הברית החדשה. ⊙ מבתי התכנסות לכנסיה: עדויות ראשונות לנצרות ⊙ קונסטנטינוס - הקיסר הנוצרי הראשון ⊙ הלנה והכנסיות בירושלים ⊙ העיר בתקופה הביזנטית ⊙ העורף החקלאי ⊙ מנזרים (שיתופי, מתבודדים) ⊙ גיאוגרפיה קדושה - עלייה לרגל, הדרכים; טקסים ⊙ זהויות במכלול ארכיאולוגי ביזאנטי: מקוואות, קבורה, בתי כנסת ⊙ אתרי הגליל- כורזים, ציפורי אתרי מישור החוף אתרי הנגב 	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ קטעים מתוך הסרט "אגורה" ⊙ מפת מידבא- התאור הויזואלי של י-ם הביזנטית, בית שאן, ציפורי, סנטה קתרינה, השומרני הטוב ⊙ קטעים מתוך יומני מסע של עולי רגל ⊙ קליינברג, אביעד. 2000. רגל החזיר של האה ג'ינפרו. ⊙ טקסל, א. תשס"ט, בין יפו לאפולוניה- מרחב תל אביב בתקופות הרומית המאוחרת, הביזאנטית והמוסלמית הקדומה, בתוך: ההיסטוריה הסודית של תל אביב. מוזיאון ארץ ישראל, תל אביב. 	<p>דיון בעקבות קטעים מהסרט הרצאת אורח בנושא איקונוגרפייה ואדריכלות. דר' קרני גולן</p> <p>הרצאת אורח על מנזרים ונזירות פרופ' חיים גולדפוס</p>	<p>משימה מסכמת- הרכבת מכלול של מנזר על כל היבטיו</p>

נושא	שעות	המטרות האופרטיביות	מושגים מרכזיים	ביבליוגרפיה לתלמיד	דרך ההוראה	דרך ההערכה ומשקלה
הנביא האחרון – עליית האסלם	10	נסקור את הרקע להיווצרות האיסלאם והתפשטותו ונבחן את מאפייני המכלולים הארכיאולוגים מן התרבות על כל שלביה.	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ הג'א'הליה: התקופה הטרום אסלאמית ⊙ מוחמד ⊙ הקוראן ומצוות היסוד באסלאם ⊙ הח'ליפות ⊙ בית אומיה ⊙ בית עבאס ⊙ אדריכלות המסגד ⊙ בית אומייה – המסגד הגדול בדמשק, המסגד הלבן, כיפת הסלע. ⊙ ארמון - חרבת אל מפג'ר ⊙ בית עבאס - מסגד אל-חראם ⊙ ארכיאולוגיה של חיי היומיום והשינוי מעיר קלאסית לעיר מוסלמית 	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ בר-נביא, א. וקליינברג, א. 1997. בימי הסהר והצלב. תל-אביב: ספרי תל-אביב. ⊙ לצרוס-יפה, ח. 1967. פרקים בתולדות הערבים והאסלאם. תל אביב. ⊙ האינציקלופדיה של האסלאם, ערך "ארכיטקטורה" ⊙ אורן, ט., טקסל, א., 2008, אתר לעיבוד פשתן מן התקופה המוסלמית הקדומה. קדמוניות, 135: 39-44. 	<p>ביקור במוזאון אמנות האסלאם ירושלים בנושא אדריכלות, אמנויות ואמנות מוסלמית וסדנה מעשית המבוססת על אמנויות מסורתיות, ריקוע וקליגרפיה.</p>	השתתפות פעילה
בימי הצלב	10	רקע היסטורי ארכיאולוגיה צלבנית	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ האיסלאם והנצרות במזרח התיכון ערב מסעי הצלב ⊙ תולדות מלכות ירושלים ⊙ יהודים מול נוצרים ⊙ אוכלוסיית הממלכה, ⊙ החקלאות והאוכלוסייה הכפרית ⊙ המסחר ומדינת הצלבנים ⊙ הישוב העירוני והישוב הכפרי 	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ פראוור, י., 1971, תולדות ממלכת הצלבנים בארץ ישראל, מוסד ביאליק, ירושלים. ⊙ בר נביא, א., וקליינברג, א., 1997, בימי הסהר והצלב, תל אביב. ⊙ בנבנישתי, מ. 1984. ערי ארץ ישראל ואתריה בתקופה הצלבנית. קרדום 70 ירחון לידיעת הארץ, כרך 35-36. ⊙ ארנסון, ש. 2007. הצלבנים והים: ספינות 	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ צפיה ודיון בסרט: kingdom of heaven ⊙ משחקי אסטרטגייה בסגנון "משחקי הכס" ⊙ סיור ברמלה לסיכום התקופה המוסלמית והתקופה הצלבנית ⊙ עבודה בזוגות: הכנת הדרכה לאחד ממוקדי הסיור ברמלה 	השתתפות פעילה בדיון על הסרט השתתפות והדרכה בסיור

נושא	שעות	המטרות האופרטיביות	מושגים מרכזיים	ביבליוגרפיה לתלמיד	דרך ההוראה	דרך ההערכה ומשקלה
			<p>⊖ מבצרים וביצורים</p>	<p>סוחר ומלחמה, בתוך: מפגש הצלבנים והמוסלמים בארץ-ישראל: השתקפותו בארסוף, בסידנא עלי ובאתרי החוף. עורכים: י' רול, א' טל ומ' וינטר. הוצאת הקיבוץ המאוחד.</p> <p>⊖ פלד, ענת. 2009. סוכר בממלכת ירושלים: טכנולוגיה צלבנית בין מזרח למערב. הוצאת יד יצחק בן-צבי, ירושלים.</p>		

שנה ב'

נושא	שעות	המטרות האופרטיביות	נושאים ומושגים מרכזיים	ביבליוגרפיה לתלמיד	דרך ההוראה	דרך ההערכה ומשקלה [1]
ארכיאולוגיה ניסויית	16	התלמידים יתוודעו, יחקרו וייתנסו בטכניקות וטכנולוגיות קדומות לצורך העמקת ההיכרות עם הממצא החומרי, הבנת תהליכי חשיבה, מורכבות חברתית והצבת תיאוריות במבחן המציאות תוך בחינת אתרים ארכיאולוגיים שונים בארץ.	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ סיתות כלי אבן ⊙ תעשיית מטלורגיה ⊙ תעשיית זכוכית ⊙ קולינריה ⊙ שמנים לצרכי מותרות ⊙ רפואה ⊙ אש - הפקה ושליטה 		מחקר עיוני וסדנאות - חלק תיאורטי בו יוצגו מקרי מבחן בהם שימוש בניסויים סייע בפתרון בעיות או הניב פירושים חדשים לממצא, ומספר ניסויים שיבוצעו במשותף על ידי תלמידי הקורס	פרוייקט קבוצתי - יום סדנאות עם אלי כהן ששון
מיקרו-ארכיאולוגיה	20	הכרת מגוון החומרים אורגניים ואי-אורגניים המרכיבים את התרבות החומרית, תוך טיפול בחומרים, גיאולוגים, ביולוגים, ופירו-טכנולוגים – מעשה ידי האדם. יושם דגש על תהליכי ייצור ועיבוד, ועל היכרות ראשונית עם שיטות אפיון ושיטות אנליטיות נפוצות, לזיהוי וחקר של חומרים אלה, ולהבנת המידע הטמון בהם. אתר ארכיאולוגי שייבחן לעומק – תל צפית	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ מבוא 1: מדעי הארכיאולוגיה ומיקרו-ארכיאולוגיה ⊙ מבוא 2: מבנה והרכב חומרים, חומרים אורגניים ואי-אורגניים, תהליכי בלייה והשתמרות ⊙ חומרים גיאולוגיים בשימוש האדם: חומרי בניין/אבן/טיח ⊙ פירוטכנולוגיה ⊙ קרמיקה: חומרי גלם, ייצור, הכנה וצריפת הכלים ⊙ זכוכית ופאינס: חומרי גלם, ייצור, ורצף התפתחות ⊙ מתכות: חומרי גלם, הפקה וייצור - נחושת , ברזל זהב וכסף ⊙ עצמות ושיניים: אורגני או אי-אורגני? ביומינרליזציה והשתמרות מולקולות אורגניות במערכות ביולוגיות ⊙ הרקורד הבוטני: השתמרות ובלייה, פיטוליטים, פולן זרעים ותיארוך פחמן 14. 	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Mark Pollard & Carl Heron. 2008. Archaeological Chemistry. 2nd Edition. The Royal Society of Chemistry. ⊙ Artioli, G. 2010. Scientific Methods in Cultural Heritage. ⊙ Weiner, S. 2010. Chapter 1: introduction. Microarchaeology: Beyond the Visible Archaeological Record. Cambridge: Cambridge University Press. 	שיעורים פרונטליים ועבודה/הדגמות במעבדה.	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ השתתפות פעילה ⊙ עבודה מסכמת (הכנת פוסטר – כרזה מדעית) ⊙ הצגת הפוסטר ביום שיא של הצגת עבודות.

נושא	שעות	המטרות האופרטיביות	נושאים ומושגים מרכזיים	ביבליוגרפיה לתלמיד	דרך ההוראה	דרך ההערכה ומשקלה [1]
<p>ארכיאוזואולוגיה</p>	<p>10</p>	<p>הכרת תחום זיהוי עצמות בעלי-חיים מחפירות ארכאולוגיות. במהלך המפגשים נעסוק בהיבטי זיהוי העצמות העתיקות אל מול אוסף מדעי משווה, יצירת מסד נתונים ובשאלות העולות מממצא זואולוגי עתיק ובתשובות ופרשנויות אפשריות. כמו כן, נעסוק בהיבטים הקשורים לעצמות כשיירי מזון, כלים עשויים מעצם, עצמות כשיירים של עיבוד עור ועוד.</p>	<p>עצמות - מבנה ואנטומיה חפירת עצמות, שיטות חפירה ושימור אוסף משווה - הכנה ושימוש זיהוי עצמות עתיקות אל מול אוסף משווה - זיהוי האלמנט בשלד, בעל-החיים, זווית, גיל טפונומיה - זיהוי סימנים שנתרו על העצם הן באופן טבעי והן מידי אדם פרשנות - מענה על שאלות בסיס הקשורות לבעל-החיים וההקשר שלו לאתר הארכאולוגי, קשר למזון, פולחן, שימוש בחקלאות וכיוצא בזאת שיטות מתקדמות בשימוש הארכאוזואולוגיה</p>	<p>⊙ שלדים אמתיים של מגוון בעלי חיים מכלול של עצמות עתיקות ⊙ Boessneck J. 1969. Osteological Differences Between Sheep (Ovis aries Linné) and Goats (Capra hircus Linné). In D. Brothwell and E.S. Higgs (eds). <i>Science in Archaeology</i>. (2nd ed.) London. Pp. 331-358. ⊙ Davis S.J.M. 1987. The archaeology of animals. London. ⊙ Driesch A. 1976. A Guide to the Measurement of Animal Bones from Archaeological Sites (Peabody Museum Bulletin 1). Cambridge. ⊙ O'Connor T. 2000. The Archaeology of Animal bones. Texas A&M University Anthropology Series No. 4. Texas.</p>	<p>שיעורים פרונטאליים מלווים במצגת הדגמה בעזרת שלדים משווים ועצמות עתיקות והתנסות מעשית של התלמידים יצירת סימולציות של מכלול עצמות לכאורה מאתר מסוים וכתיבת בסיס נתונים ומאמר קצר על הממצא</p>	<p>השתתפות פעילה (בעיקר העלאת שאלות רלוונטיות), כתיבת מאמר ארכאוזואולוגי על מכלול עצמות שיימסר לתלמידים לחקירה.</p>

נושא	שעות	המטרות האופרטיביות	נושאים ומושגים מרכזיים	ביבליוגרפיה לתלמיד	דרך ההוראה	דרך ההערכה ומשקלה [1]
ארכיאו-בוטניקה	12	<p>היכרות עם מגוון סוגי השרידים הבוטאניים באתרים ארכיאולוגיים, אופן דיגומם במהלך החפירה, שיטות לזיהויים במעבדה ותרומתם למחקר הארכיאולוגי.</p> <p>במהלך המפגשים נכיר את סיפורם של אתרים מדרום הלבנט בעלי שימור יוצא דופן של ממצאים בוטאניים (למשל – האתר האשלי גשר בנות יעקב, מחנה דייגים-ציידיים-לקטים אפי-פליאולית אוהל II, האתר הטבוע הנאוליתית עתלית-ים, מערת הלוחם הכלכוליתית). כן נלמד על שימור ממצא ארכיאובוטאני באתרים ותלים, אופן הדיגום הרצוי, אופן השוואה בין תקופות שונות בתל, דרכי השוואה בין אזורי פעילות שונים מפאזה בו זמנית ושחזור סביבת התל לאור הממצא הבוטאני.</p>	<p>במהלך המפגשים הראשונים יילמדו העקרונות העיקריים, היתרונות והמגבלות של המתודות הבאות: זיהוי שרידי עצים וחומר מפוחם, חקר גרגרי אבקה של צמחים (פלינולוגיה), זיהוי זרעים וזיהוי פיטוליטים.</p> <p>בהמשך יידונו הנושאים הבאים: משמעות הממצא הבוטאני באתר – כלכלה ודיאטה, מסחר, בנייה, פולחן וקביעת השימושים של מתקנים וכלים שונים;</p> <p>משמעות הממצא הבוטאני במרחב – שיחזור תנאי הסובב והאקלים באמצעות שחזור הצומח, שיחזור אסטרטגיות קיום והיקפן (כגון חקלאות ורעייה);</p> <p>שימור כלים בוטאניים שנמצאו בחפירות, תיארוך באמצעות חומר בוטאני (דנדרוכרונולוגיה, פחמן 14);</p> <p>ארכיאובוטאניקה בים (מסחר ימי: יבוא-יצוא צמחים בעולם העתיק, עצים המשמשים לבניית כלי השייט וטכנולוגיות ייצור).</p>	<p>וייס א. כסלו מ. "בוטניקה ארכיאולוגית: שרידי צמחים ככלי לשחזור הסביבה, הכלכלה, והחברה בימי קדם". לנגוט ד. 2013. תרומת חקר גרגרי אבקה (פולן) למחקר הארכיאולוגי. קתדרה 150: 37-50.</p>	<p>הוראה פרונטלית שלבים ראשונים בזיהוי במיקרוסקופ ביקור במעבדה לארכיאובוטניקה וחקר הסובב הקדום וסיור בגן הבוטאני באוניברסיטת תל-אביב.</p>	<p>התבוננות בחומר בוטאני בעין המיקרוסקופ מאתר ספיציפי כמקרה מבחן.</p>
אנתרופולוגיה פיזית	10	<p>בקורס נלמד על שרידי אדם ארכאולוגיים והמידע שניתן להפיק מהם. נלמד לזהות את עצמות השלד השונות ואת המשנן, נכיר את הכלים השונים להערכת מין וגיל הנפטר ונכיר את הפתולוגיות השונות שמתבטאות בממצא האוסטאולוגי. בנוסף, נדבר על הסוגיות המחקריות השונות העולות מממצא אנתרופולוגי בחפירות, ניגע בנושא שרידי אדם בחקר האבולוציה האנושית, בארכאולוגיה פורנזית ועוד.</p>	<p>מפגש ראשון- מבוא לתחום והכרת עצמות השלד, הגולגולת והמשנן</p> <p>מתודה: לימוד פרונטלי ותרגול על שלד פלסטיק</p> <p>מפגש שני- המשך היכרות עם עצמות השלד, מתודולוגיות לקביעת מין, גיל וגובה בשלדים עתיקים.</p> <p>מתודה: לימוד פרונטלי, תרגול עיוני ותרגול על שלד פלסטיק.</p> <p>מפגש שלישי- פתולוגיות בעצמות: זיהוי ופרשנות, תוחלת חיים, דמוגרפיה. מקרה בוחר המעבר לחקלאות במזרח הקדום ופתולוגיות קשורות.</p>	<p>Hillson, S. (1996). Dental anthropology. Cambridge University Press.</p> <p>Smith, B. H. (1984). Patterns of molar wear in hunter-gatherers and agriculturalists. American Journal of Physical Anthropology, 63(1), 39-56.</p> <p>Waldron, T. (2008). Palaeopathology. Cambridge University Press.</p> <p>White, T. D., & Folkens, P.</p>	<p>מצגת ולימוד פרונטלי, הדגמה ותרגול על שלד פלסטיק, משימות ותרגול בעזרת תמונות של עצמות ארכאולוגיות, מטלה סופית- מקרה בוחר.</p>	<p>השתתפות פעילה מילוי מטלת סיכום מעשית- כל תלמיד (או קבוצה, תלוי מספר משתתפים) יקבל תמונות ופרטים על שלד/ים מקונטקסט ארכאולוגי ויכתוב מאמר קצר בו הוא יוצר טבלת סיכום ממצא, מעריך מין (אם ניתן), גיל (אם ניתן), פתולוגיה (אם יש וניתן) וכותב הצעה לפרשנות הממצא בקונטקסט.</p>

נושא	שעות	המטרות האופרטיביות	נושאים ומושגים מרכזיים	ביבליוגרפיה לתלמיד	דרך ההוראה	דרך ההערכה ומשקלה [1]
			<ul style="list-style-type: none"> ⊙ מתודה: לימוד פרונטלי, תרגול עיוני ותרגול על שלד פלסטיק ⊙ מפגש רביעי- סוגיות נבחרות באנתרופולוגיה פיזית: מוצא האדם, אנתרופולוגיה וארכאולוגיה פורנזית. ⊙ מתודה: לימוד פרונטלי ותרגול עיוני 	<p>A. (2005). The human bone manual. Academic Press.</p> <p>⊙ בר יוסף, ע., וגרפינקל, י. (2008). הפרהיסטוריה של ארץ ישראל: תרבות האדם לפני המצאת הכתב. הוצאת ספרים אריאל.</p>		
<p>שדות ארכיאולוגיים</p>	<p>20</p>	<p>נבחן כיצד מתמודדים עם סוגי אתרים שונים: ארכיאולוגייה ימית, מערות, קבורה, extreme archaeology</p>	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ שיטות חפירה ⊙ מכשור ⊙ שיטות מחקר ⊙ תל ארכיאולוגי ⊙ מערה ⊙ ארכיאולוגיה ימית 	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ ביקור במרכז לארכיאולוגיה ימית של רשות העתיקות, קיסריה ⊙ ביקור באתר ארכיאולוגי במערת קסם ⊙ צפיה בסרטי תעודה של extreme archaeology 		
<p>שפות עתיקות ואפיגרפיה</p>	<p>14</p>	<p>התלמידים ירכשו כלים בסיסיים לקריאת כתובות ותעודות בעברית עתיקה וביוונית עתיקה, על מנת לדעת להתמודד עם ממצא כתוב ולהרחיב את הבנת המכלול הארכיאולוגי.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ עברית מתקופת בית ראשון ותחילת בית שני ⊙ יוונית עתיקה ⊙ חותמות וטביעות חותם, קמיעות, אוסטרקונים, פפירוסים 	<p>מקראת כתובות עתיקות נבחרות (תורכב במיוחד עבור המגמה)</p>	<p>תרגום טקסטים נבחרים וכתובות וניתוחם</p>	<p>הגשת תרגילי תרגום</p>

נושא	שעות	המטרות האופרטיביות	נושאים ומושגים מרכזיים	ביבליוגרפיה לתלמיד	דרך ההוראה	דרך ההערכה ומשקלה [1]
<p>גיאוגרפיה - נוף אדם</p>	<p>16</p>	<p>אדם הוא חלק בלתי נפרד מן הסביבה בה הוא חי, בתקופות הקדומות קשר זה בין אדם לסביבה מודגש אף יותר מאחר והסביבה מספקת לאדם את צרכיו הבסיסיים ומהווה את "הרקע" בו הוא פועל ומתקיים. לאור קשר זה השיעורים יתמקדו במערכת הגומלין בין הסביבה הטבעית לסביבה האנושית בתקופות הקדומות וכיצד ניתן לנתח קשר זה באמצעות ממ"ג – GIS.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ מבוא גיאוגרפיה, טופוגרפיה ומרחב. ⊙ מודלים לייצוג "העולם האמיתי" ⊙ המודל הוקטורי (Vector) ⊙ המודל הרסטרי (Raster) ⊙ בניית בסיסי נתונים. ⊙ ניתוחים מרחביים. ⊙ מחקרים המשלבים יישומי ממ"ג במחקר הארכיאולוגי של ארץ ישראל. 	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Wheatley, D. and M. Gillings. (2002): Spatial Technology and Archaeology: the Archaeological Applications of GIS. ⊙ Conolly, J. and M. Lake. (2006): Geographical Information Systems in Archaeology. 	<p>שיעורים פרונטאליים, עבודה בקבוצות מול מחשב, שני סיורים.</p>	<p>עבודה קבוצתית: מחקר יישומי על אתרים ארכיאולוגיים בישראל ומפות שונות.</p>
<p>ארכיאולוגיה ויישומי מחשב</p>	<p>14</p>	<p>התלמידים יכירו את מגוון הכלים הדיגיטליים העומדים כיום לרשות ארכיאולוגים בשלבים השונים של המחקר, החל משלב הסקר, דרך תיעוד במהלך החפירה וכלה בעיבוד ופרשנות. נדון בתרומה ובייעוד של כל כלי ונבחן את התאמתו לאתרים שונים תוך מתן דגש על שימוש מושכל. כמו כן, נבחן את היתרונות שבשימוש הדמיות תלת ממדיות ונדון בשאלות אתיות איתן מתמודדים היום בתחום.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ טרומ החפירה (סקר) - ארכיאולוגיה וצילומי לוויין (ארכיאולוגיית חלל, Google Earth), חודר קרקע ⊙ מהלך החפירה (תיעוד) - סריקת לייזר, פוטוגרמטריה, ניהול Meta Data ⊙ לאחר החפירה (תיעוד ופרשנות) - מציאות מדומה, מציאות רבודה, Building Information Modeling, מושגי יסוד באדריכלות, אקוסטיקה, אקלים. 	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ ויטרוויוס, פוליו. תשנ"ז. על אודות האדריכלות. תורגם על ידי רוני רייך. תל-אביב: זמורה ביתן. ⊙ תוכנה: Google Sketchup 	<p>התנסות במציאות מדומה ומציאות רבודה בארכיאולוגיה, סדנאת פוטוגרמטריה, סיור במעבדת ארכיאולוגיה ומחשבים, סדנאת בסיס בבניית מודלים דיגיטליים תלת מימדיים וביקור בגן הארכיאולוגי ברמת רחל כולל הדמייה תלת מימדית באמצעות משקפיים דיגיטליים (Google cardboard של מבנה ארכיטקטוני בהסתמך על שרידיו</p>	<p>עבודה קבוצתית: יישום של מחקר חומר או אתר ארכיאולוגי בארץ באמצעות כלי טכנולוגי נבחר.</p>

נושא	שעות	המטרות האופרטיביות	נושאים ומושגים מרכזיים	ביבליוגרפיה לתלמיד	דרך ההוראה	דרך ההערכה ומשקלה [1]
<p>גישות אנתרופולוגיות בארכיאולוגיה</p>	6	<p>מה בין ארכיאולוגיה לאנתרופולוגיה - ננתח וננסה להבין טקסים ומנהגים מתוך הממצא החומרי מאתרים בארץ ובעולם</p>	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ אנתרופולוגיה, אתנוגרפיה, אתנולוגיה ⊙ ארכיאו-אסטרונומיה ⊙ מוקדי עליה לרגל של תרבות פופלרית מודרנית (גרייסלנד, "הוגורטס") ⊙ עליה לרגל ⊙ מנהגי מוות וקבורה 	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ לימור, א. תשנ"ח. מסעות ארץ הקודש: עולי רגל נוצרים בשלהי העת העתיקה : תיאורי מסע לטיניים. ירושלים: יד יצחק בן צבי. 	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ הרצאה מלווה במצגת ודיון אודות הממשק בין האנתרופולוגיה והארכיאולוגיה. ⊙ תרגיל תיעוד טקס 	הגשת תרגיל
<p>שימור</p>	6	<p>שימור כחלק בלתי נפרד מתפקידו של הארכיאולוג. השיקולים השימוריים הנדרשים בכל שלבי תהליך החפירה: בייזום ובתכנון החפירה, במהלך החפירה ובגמר החפירה, בזמן הטיפול באתר או בממצא הקטן. הבנת המאפיינים והרגישויות של החומרים והטכנולוגיות העתיקות, בהשפעת החפירה על תהליכי הרס ובליה, בדרכי הטיפול המונע ובהתערבות של השימור.</p>	<p>חלק א': היסטוריה תיאוריה אתיקה דילמות</p> <p>חלק ב': עבודת המשמר – עיסוק באדריכלות ובמה שנמצא בשטח</p>	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ חלק א': מצגת / סרטונים ⊙ חלק ב': סדנת רפאות סדנת פסיפסים ביקור במעבדת שימור (הר חוצבים) 		

דרך ההערכה ומשקלה [1]	דרך ההוראה	ביבליוגרפיה לתלמיד	נושאים ומושגים מרכזיים	המטרות האופרטיביות	שעות	נושא
	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ דיון על הנושאים והתחומים השונים אליהם נחשפו התלמידים ⊙ מיקוד של כל תלמיד בנושא המעניין אותו 			להעלות שאלות ונושאים למחקר מתוך דיון בתחומי המחקר שהתלמידים נחשפו אליהם עד כה	2	<p>אז איפה היינו ? רפלקסיה ודיון פתוח על הנושאים שנגענו בהם ותחומי עניין אישיים של התלמידים</p>
מצגת אישית	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ הנחיה אישית ⊙ כל תלמיד יציג את הנושא אותו בחר לחקור ואת שאלת המחקר 			בחירת נושא, העלאת שאלת מחקר ועיבודה	4	<p>פרויקט מחקר: בחירת נושא</p>

שנה ג'

נושא	שעות	המטרות האופרטיביות	מושגים מרכזיים	ביבליוגרפיה לתלמיד	דרך ההוראה	דרך ההערכה ומשקלה [1]
מחקרים בארכיאולוגיה	2	הדגמת סוגי מחקרים אינטרדיספלינריים בארכיאולוגיה ודרכי הצגה שונות			גלריית מומחים שבה יציגו חוקרים מתחומים שונים את נושאי המחקר שלהם	
חיפוש במאגרי מידע	2	היכרות עם מאגרי מידע בנושאים שונים ופיתוח מיומנות חיפוש ואיתור מידע ממוקד				
קריאת מאמרים	4	רכישת מיומנות והסתגלות לקריאה יעילה המאפשרת סינון מקורות מידע רבים והתמקדות במקורות המתאימים ביותר	קריאה ראשונה - סוקרת קריאה שנייה (ולעתים שלישית ורביעית) - מעמיקה			
סקירה ספרותית	4	התלמידים יכירו, יתוודעו ויציגו את מצב המחקר בנוגע לנושא שבו בחרו לעסוק				מבחן מושגים מותאם אישית לכל תלמיד על פי הנושא בו בחר לעסוק
ראשי פרקים	10	פירוק הנושא הנבחר או שאלת המחקר של כל תלמיד לתת נושאים ויצירת ראשי פרקים שיסייעו להבין את הנושא או לענות על שאלת המחקר			<ul style="list-style-type: none"> ⊙ הדרכה אישית ⊙ רפרט: הצגת הנושא, שאלת המחקר וראשי הפרקים ⊙ משוב כיתתי 	
ציטוטים והפניות	2	התלמידים ילמדו להשתמש ולכתוב הפניות וכן להכיר בחשיבותן	קריאת הפניות כתיבת הפניות וציטוטים פלגיאט שיטות ציטוט והפניות שימוש ביישומי ציטוט דיגיטלים (דוגמא: One Note)			

	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ ציוות של כל תלמיד עם מומחה בהתאם לנושא הנחקר ⊙ מפגשי מליאה שבועיים שיכללו הצגת התקדמות בעבודה והעלאת שאלות ובעיות ⊙ מפגשים שבועיים של עבודת מחקר עצמאית 		<p>מבנה העבודה: גוף העבודה דיון סיכום ומבוא</p>	<p>הדרכה וליווי במחקר ובכתיבת גוף העבודה, תוך הקפדה על קוהרנטיות וקשר עם נושא או שאלת המחקר</p>	<p>90</p>	<p>מחקר מודרך וכתיבת העבודה</p>
<p>הגשת דוח חפירה</p>	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ חפירה תחת הדרכה של צוות ניהול החפירה 			<p>השתתפות בחפירה ארכיאולוגית לימודית, כאשר ימי החפירה יתקיימו במהלך שלוש שנות הלימוד</p>	<p>36</p>	<p>חפירה ארכיאולוגית לימודית</p>

ביבליוגרפיה כללית

- בן-תור, א., 1989. *מהי ארכיאולוגיה? בתוך מבוא לארכיאולוגיה של ארץ ישראל*. יחידה 1, האוניברסיטה הפתוחה.
- פון-גלזרפלד, א., 1998. 'שאלות ותשובות על קונסטרוקטיביזם רדיקלי', *חינוך החשיבה*, עלון 13 עמ' 36-44.
- רייך, ר., 1995. *הזמנה לארכיאולוגיה*. הוצאת דביר.
- Elmor, H. B. 2012. *The relationship between Archaeology and the natural sciences*. (Electronic document)
http://www.academia.edu/4242907/The_relationship_between_Archaeology_and_the_natural_sciences_2012_ , Accessed May, 2017.
- King, K.S., 1996. *Alternative educational systems: A multi-case study in museum schools* (Doctoral dissertation, Indiana University).
- Vygotsky, L.S., 1978. *Mind in society*. Cambridge, MA: Harvard University Press
- תופק מקראה שתכיל חומר יי קריאה נבחרים מתוך הביבליוגרפיה הנתונה, כולל חומרים מתורגמים בהתאם לצורך.